

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Veikka Illikainen

Tulojen vaikutus suomalaisten onnellisuuteen

Laskentatoimen ja rahoituksen yksikkö
Taloustieteen Pro Gradu -tutkielma
Taloustieteen maisteriohjelma

Vaasa 2025

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen yksikkö**

Tekijä:	Veikka Illikainen		
Tutkielman nimi:	Tulojen vaikutus suomalaisten onnellisuuteen		
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri		
Oppiaine:	Taloustiede		
Työn ohjaaja:	Hannu Piekkola		
Valmistumisvuosi:	2025	Sivumäärä:	65

TIIVISTELMÄ:

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan kotitalouden logaritmisten nettotulojen vaikutusta suomalaisten onnellisuuteen, ja niiden kasvun vaikutusta suomalaisten onnellisuuteen kolmessa eri tuloluokassa (pieni-, keski- ja suurituloiset). Lisäksi tutkitaan, miten suomalaisten kansallinen onnellisuus on kehittynyt vuosien 2002–2023 välillä, jonka aikana Suomen bruttokansantuote on kasvanut 15,1 prosentilla. Tutkimuksessa selvitetään, miten Richard Easterlinin paradoksi ilmenee suomalaisissa aineistoissa.

World Happiness Report on valinnut Suomen maailman onnellisimmaksi maaksi vuodesta 2018 lähtien. Suomen menestystä kansainvälisissä onnellisuusvertailuissa on perusteltu esimerkiksi koulutuksella, innovaatiotoiminnalla, luottamuksella instituutioihin ja laajalla sosiaaliturvajärjestelmällä. Aikaisempien empiiristen tutkimusten mukaan tulojen ja onnellisuuden välillä on maltillinen positiivinen yhteys. Toisaalta tulokset osoittavat, että yhteys on voimakkaampi pienituloisilla, mutta suhteellisten tulojen osalta jokainen lisäeuro kasvattaa suomalaisten onnellisuutta.

Tutkielman aineisto koostuu European Social Surveyn (ESS ERIC) vuoden 2002 ja 2023 suomalaisten vastaajien otoksista (N=2050 ja N=1619). Aineiston analyysi on toteutettu IBM SPSS Statistics ja StataIC 16 (64-bit) ohjelmistoilla. Analyysimenetelminä hyödynnetään kahta lineaarista regressiomallia ja ordinaalista probit-mallia. Suomalaisten onnellisuutta selittäviksi taustamuuttujiksi valittiin seuraavat tekijät: logaritmiset kotitalouden nettotulot kuukaudessa, työ- ja opiskelijastatus, siviilisääty, ikä, sukupuoli ja sairaudet. Selitettävä muuttuja on onnellisuusfaktori, joka luotiin faktorianalyysillä hyödyntäen neljää erilaista subjektiivisia onnellisuuden tunteita mittaavia kysymyksiä.

Tulokset osoittavat, että kotitalouden suuremmat logaritmiset nettotulot olivat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä korkeampaan onnellisuuteen suomalaisten keskuudessa. Sen sijaan kotitalouden logaritmisten nettotulojen kasvun ei havaittu vaikuttavan tilastollisesti merkitsevästi enemmän pieni- ja keskituloisten onnellisuuteen verrattuna suurituloisiin suomalaisiin. Pitkittäisasetelmassa tarkasteluajankohdalla 2002–2023 suomalaisten onnellisuus ei kasvanut tilastollisesti merkitsevästi bruttokansantuotteen kasvaessa samassa ajassa 15,1 prosenttia. Tutkielman tulokset ovat Easterlinin paradoksin mukaisia.

AVAINSANAT: Easterlinin paradoksi, onnellisuus, onnellisuustutkimus, tulot, Suomi

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Teoreettinen viitekehys	7
2.1	Onnellisuuden määritelmä	7
2.2	Empiirinen tutkimus tulojen, BKT:n ja onnellisuuden yhteyksistä	9
2.2.1	Hyvinvointitaloustieteen klassiset lähtökohdat	9
2.2.2	Easterlinin paradoksi ja kritiikki	11
2.2.3	Onnellisuuteen vaikuttavat tekijät taloustieteilijöiden näkökulmasta	17
2.3	Onnellisuuden mittaamisen haasteet ja luotettavuus	20
2.4	Suomen hyvinvointimalli	23
3	Tutkimusmenetelmät ja aineisto	30
3.1	Aineisto ja muuttujat	30
3.2	Tutkimusmenetelmät	33
4	Tulokset	38
4.1	Faktorianalyysi	38
4.2	Regressioanalyysi nettotulojen ja kontrollimuuttujien vaikutuksesta onnellisuuteen	40
4.3	Regressioanalyysi lisätulojen vaikutuksesta onnellisuuteen eri tuloluokissa	43
4.4	Ordinaalinen probit-malli onnellisuuden muutoksista vuosien 2002–2023	46
5	Johtopäätökset	53
	Lähteet	57

Kuviot

Kuvio 1. Onnellisuus ja BKT maakohtainen vertailu (Cantril, H. 1965).....	14
Kuvio 2. Tyytyväisyys eri tuloluokissa Suomessa (Helsingin Sanomat, 2025).	27
Kuvio 3 Suomalaisien tyytyväisyys 2013–2024 (Helsingin Sanomat, 2025).....	28

Taulukot

Taulukko 1. Eksploratiivinen faktorianalyysi.	39
Taulukko 2. Lineaarinen regressioanalyysi tulojen vaikutuksesta onnellisuuteen.	41
Taulukko 3. Lineaarisen regressioanalyysin muuttujien deskriptiiviset tilastot.	43
Taulukko 4. Lisätulot ja onnellisuus: regressio eri tuloryhmissä.	45
Taulukko 5. Ordinaalinen probit-malli yhdistetyllä aineistolla.	47
Taulukko 6. Onnellisuusjakaumat ja tulojen marginaalivaikutukset probit-mallissa.	49

1 Johdanto

World Happiness Reportin (2025) mukaan Suomi on ollut maailman onnellisin maa vuodesta 2018 lähtien. Tarkemmassa tarkastelussa on havaittu, että koulutuksella, sosiaaliturvalla, innovaatiotoiminnalla ja kansalaisten korkealla luottamuksella instituutioihin on ollut keskeinen rooli suomalaisten menestymisessä kansallista hyvinvointia mittaavissa tutkimuksissa (Andersson, 2022). Toisaalta etenkin suomalaisissa tutkimuksissa on havaittu myös toistuvasti positiivinen yhteys kotitalouden nettotulojen ja onnellisuuden välillä, ja että tämä yhteys olisi voimakkaampi alemmissa tuloluokissa verrattuna keski- ja suurituloisiin (esim. Kainulainen, 2018).

Samankaltaisesti yhdysvaltalainen taloustieteilijä Richard Easterlin (1974) on havainnut tutkimuksissaan, että lisätuloilla voi olla suhteellisesti suurempi vaikutus hyvinvointiin erityisesti alemmissa tuloluokissa. Tämä voi hänen mukaansa johtua marginaalihyödyn pienenevästä vaikutuksesta tulojen kasvaessa. Kuitenkin Easterlinin (1974) havaintojen perusteella suuremmat tulot ovat yhteydessä korkeampaan onnellisuuteen yksilötasolla, mutta kansallisella tasolla talouskasvu ei välttämättä lisää pitkällä aikavälillä väestön keskimääräistä onnellisuutta samassa suhteessa. Tätä Easterlinin havaitsemaa ilmiötä on alettu sittemmin nimittämään taloustieteellisessä tutkimuksessa Easterlinin paradoksiksi (Easterlin 1974, 1995, 2005).

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää, miten Easterlinin paradoksi toteutuu tutkittaessa suomalaisten onnellisuuden ja logaritmisten nettotulojen välistä yhteyttä eri ajanjaksoilla. Tutkielman tutkimuskysymykset ovat seuraavat: 1) Miten kotitalouden logaritmiset nettotulot kuukaudessa vaikuttavat suomalaisten onnellisuuteen, ja miten niiden lisääntyminen vaikuttaa onnellisuuteen eri tuloluokissa? 2) Miten suomalaisten onnellisuus on kehittynyt vuosien 2002–2023 välillä? Tutkimuksen aineistoina käytetään European Social Surveyn (ESS ERIC) vuoden 2002 ja 2023 Suomen otoksia.

Tutkielman toisessa luvussa määritellään keskeiset käsitteet ja esitellään teoreettinen viitekehys. Lisäksi eritellään aikaisempia empiirisiä tutkimuksia, jotka käsittelevät tulojen, bruttokansantuotteen (BKT) ja hyvinvoinnin välisiä yhteyksiä eri maissa. Kolmannessa luvussa esitellään tutkimusaineisto, sen rajoitukset sekä tilastollisen analyysin menetelmät. Tutkimuksen tulokset esitellään neljännessä luvussa. Lopuksi kootaan yhteen tutkielman keskeiset tulokset ja niiden pohjalta tehdyt johtopäätökset.

2 Teorettinen viitekehys

2.1 Onnellisuuden määritelmä

Onnellisuus on monitulkintainen käsite, joka on määritelty eri tavoin sekä kansallista että yksilöllistä hyvinvointia mittaavissa tutkimuksissa. Tässä luvussa esitellään keskeisimpiä onnellisuuden määritelmiä ja niiden tarjoamia näkökulmia onnellisuustutkimukseen. Lisäksi syvennytään tässä tutkielmassa hyödynnettävään onnellisuuden määritelmään, joka perustuu hedonistisen hyvinvoinnin onnellisuuskäsitykseen.

Yksi merkittävä eronteko onnellisuutta koskevissa määritelmissä voidaan tehdä sen välille, keskitytäänkö niissä yksinomaan yksilön subjektiivisiin kokemuksiin vai tunnustetaanko niissä myös onnellisuuden objektiivisiä piirteitä. Esimerkiksi tunnettu englantilainen taloustieteilijä Richard Layard (2005) pitää onnellisuutta objektiivisena osana kaikkia ihmisen kokemuksia, mikä ohjaa meitä tavoittelemaan onnellisuutta primitiivisesti samalla edistäen lajin selviytymistä ja adaptiivisuutta. Hänen mukaansa onnellisuuden kokemus syntyy, kun positiiviset tunteet ylittävät kielteiset tunnekokemukset. Näin ollen onnellisuus ei ole vain ohimenevä mielihyvän tunne, vaan pitkäaikainen tila, jossa myönteiset kokemukset syrjäyttävät kielteiset (Layard, 2005).

Sen sijaan hollantilainen sosiologi ja onnellisuustutkimuksen pioneeri Ruut Veenhoven (2008) määrittelee onnellisuuden kokonaisvaltaisena elämän tyytyväisyytenä, jossa korostuu onnellisuuden mielihyvää tuottava eli hedonistinen ulottuvuus. Tämän näkökulman mukaan ihmisellä on kaksi erilaista mekanismia, joiden avulla hän arvioi subjektiivisesti onnellisuuttaan. Ensimmäinen perustuu biologiseen järjestelmään, joka määrittää tilanteen sen virittämien tunnekokemusten perusteella. Toinen puolestaan liittyy kulttuurisesti opittuun tapaan arvioida sitä, missä määrin yksilö on saavuttanut haluamansa asiat. (Veenhoven, 1984, 2009, 2015.) Kuitenkin Veenhovenin (2009) tutkimusten mukaan tunteet ovat osoittautuneet merkittävimiksi onnellisuuden arvioinnissa kuin rationaalinen päättely. Tämä johtuu siitä, että tunteet kumpuavat ihmisen primitiivisistä tarpeista, kun taas rationaalinen arviointi perustuu kulttuurin

muovaamiin haluihin ja odotuksiin (Veenhoven, 2009). Vastaavasti myös sosiaalipedagogiikan professori Arto O. Salonen ja valtiotieteiden tohtori Jyrki Konkka (2022) kuvaavat onnellisuutta yksilön kokemana tyytyväisyytenä, onnellisuutena, mielihyvästä sekä elämän miellyttävyytenä, painottaen onnellisuuden hedonistista ulottuvuutta. Näin ollen myös he ymmärtävät onnellisuuden pääasiassa yksilön subjektiivisena kokemuksena, joka muodostuu yksilön kokeman onnellisuuden, tyytyväisyyden ja mielihyvän tunteista.

Nämä edellä esitetyt onnellisuuden moninaiset määritelmät ja lähestymistavat voivat tarjota uusia näkökulmia yksilön hyvinvointiin. Samalla ne voivat kuitenkin aiheuttaa myös haasteita ja epäselvyyttä erityisesti tulojen ja onnellisuuden välisen yhteyden tutkimisessa, jos eri näkökulmia ei pystytä yhdistämään ja raportoimaan johdonmukaisesti (Kainulainen, 2018). Esimerkiksi Abramovitz (1959) toi jo varhain esiin, että taloustieteessä on perinteisesti erotettu toisistaan sosiaalinen ja taloudellinen hyvinvointi, mutta niiden eroja ei ole aina huomioitu tutkimustulosten tulkinnessa. Tämä on voinut johtaa siihen, että taloudellisten mittareiden avulla on pyritty selittämään ilmiöitä, jotka ovat pohjimmiltaan sosiaalisia (Abramovitz, 1959). Pigou (1920) on puolestaan huomauttanut, että vaikka taloudellisen hyvinvoinnin muutokset yleensä heijastuvat sosiaaliseen hyvinvointiin, niin niiden muutokset eivät välttämättä tapahdu samassa suhteessa. Tämän vuoksi taloudellinen vauraus ei välttämättä ole luotettava ennustaja sosiaaliselle hyvinvoinnille (Pigou, 1920).

Tässä tutkielmassa onnellisuus määritellään hedonistisen hyvinvoinnin viitekehyksen kautta. Näin ollen onnellisuus ymmärretään yksilön subjektiivisena kokemuksena, joka rakentuu positiivisista tunteista ja yksilön elämään kohdistuvasta tyytyväisyydestä (ks. Salonen & Konkka, 2022). Tämä näkökulma valikoitui, koska se tarjoaa selkeän ja kyselyillä mitattavissa olevan perustan onnellisuuden tutkimiselle, ja lisäksi se mahdollistaa sekä hetkellisten tunne-elämysten että pitkäaikaisen elämänlaadun arvioinnin yhdistämisen (Veenhoven, 2009). Hedonistinen määritelmä on myös laajasti hyödynnetty lähestymistapa aiemmassa taloustieteellisessä onnellisuustutkimuksessa

(ks. Layard, 2005; Veenhoven, 2009), minkä vuoksi sen avulla on mielekästä tarkastella, miten taloudelliset tekijät vaikuttavat onnellisuuteen. Hedonistinen näkökulma toimii samalla vastapainona määritelmille, jotka rajoittavat onnellisuuden ymmärtämisen pelkästään ulkoisesti tarkasteltaviin taloudellisiin mittareihin. Tämä johtuu siitä, että hedonistinen näkökulma korostaa yksilön sisäisten kokemusten ja tunteiden merkitystä kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa vähättelemättä kuitenkaan ulkoisten tekijöiden vaikutusta onnellisuuden taustalla. Näin ollen kyseinen näkökulma tarjoaa kattavan teoreettisen perustan, jonka avulla voidaan yhdistää onnellisuuden taloudelliset mittarit ja yksilön subjektiiviset hyvinvointikokemukset tarkasteltaessa tulojen ja onnellisuuden välistä yhteyttä.

2.2 Empiirinen tutkimus tulojen, BKT:n ja onnellisuuden yhteyksistä

2.2.1 Hyvinvointitaloustieteen klassiset lähtökohdat

Hyvinvointitaloustieteen juuret ovat Arthur Cecil Pigoun klassisessa teoksessa *The Economics of Welfare* (1920), jossa hän käsittelee markkinoiden epätäydellisyyksiä ja niiden vaikutuksia yhteiskunnalliseen hyvinvointiin. Pigou (1920) argumentoi, että taloudellinen hyvinvointi ei synny automaattisesti markkinamekanismin kautta, vaan se edellyttää julkisia politiikkatoimia, kuten verotusta ja tukijärjestelmiä. Hänen mukaansa markkinat eivät aina jaa resursseja tehokkaasti, ja siksi valtion tulisi puuttua tilanteisiin, joissa esimerkiksi negatiiviset ulkoisvaikutukset tai tuloerot estävät yhteiskunnan kokonaishyvinvoinnin paranemisen. Pigoun (1920) näkemykset loivat pohjan myöhemmälle hyvinvointitaloustieteelle ja keskustelulle siitä, kuinka taloudellista ja yhteiskunnallista hyvinvointia tulisi mitata ja edistää.

Taloukasvun ja inhimillisen hyvinvoinnin välinen suhde on herättänyt taloustieteessä laajaa keskustelua. John Maynard Keynes (1936) kritisoi ajatusta, jonka mukaan pelkkä taloukasvu johtaisi automaattisesti kansalaisten hyvinvoinnin lisääntymiseen. Hän painotti erityisesti kokonaiskysynnän ja valtion interventioiden merkitystä, erityisesti

taloudellisten kriisien aikana. Ilman valtion väliintuloa suhdannevaihtelut voivat aiheuttaa merkittäviä haittoja yksilöiden hyvinvoinnille (Keynes, 1936). Hänen mukaansa talouspolitiikan tulisi keskittyä kasvun lisäksi myös työllisyyden parantamiseen, tulonjakoon ja taloudellisen vakauden ylläpitämiseen, jotta hyvinvointi voisi aidosti parantua.

Puolestaan Simon Kuznets varoitti jo 1930-luvulla, ettei BKT ole riittävä mittari hyvinvoinnin arvioimiseen. Hänen mukaansa BKT mittaa taloudellista tuotantoa, mutta ei huomioi tuloeroja, ympäristövaikutuksia tai yksilöiden elämänlaatua. Kuznetsin (1934) mukaan taloudellisen kehityksen ja kansallisen hyvinvoinnin arvioinnissa tulisi hyödyntää laajempia indikaattoreita, jotka ottavat huomioon myös sosiaaliset ja ympäristölliset tekijät. Tämä ajatus on edelleen olennainen osa keskusteluita, joissa etsitään parempia mittareita taloudellisen ja yhteiskunnallisen hyvinvoinnin arvioimiseksi.

Moses Abramovitz (1959) jatkoi BKT:hen kohdistuvaa kritiikkiä huomauttaen, että vaikka talouskasvu saattaa nostaa keskimääräistä tulotasoa, se ei välttämättä paranna kansalaisten subjektiivista hyvinvointia. Hänen mukaansa pitkän aikavälin muutoksia hyvinvoinnissa ei voida arvioida pelkästään tuotannon kasvun perusteella, sillä talouskasvu vaikuttaa myös ihmisten odotuksiin ja pyrkimyksiin. Tämä voi osittain kumota talouskasvun oletetut positiiviset vaikutukset, jos ihmisten tyytyväisyys ei kasva samaa tahtia taloudellisen kehityksen kanssa (Abramovitz, 1959).

Kritiikki BKT:n ja talouskasvun yksipuolista painottamista kohtaan on jatkunut myös myöhemmissä tutkimuksissa. Esimerkiksi Silver (1984) totesi, että taloustieteilijät ovat usein taipuvaisia pitämään kiinni perinteisestä ajatuksesta, jonka mukaan tulojen kasvu lisää ihmisten hyvinvointia. Diener (1980) puolestaan kartoitti meta-analyysissään yli 200 tutkimusta subjektiivisen hyvinvoinnin mittaamisesta ja siihen liittyvistä tekijöistä, mutta havaitsi, että taloustieteen julkaisuihin näistä tutkimuksista oli päätyneet vain kaksi viittausta. Tämä viittaa siihen, että taloustieteessä on pitkään vältelty subjektiivisen hyvinvoinnin näkökulmaa.

Toisaalta tuoreemmissa taloustieteentutkimuksissa subjektiivisen hyvinvoinnin näkökulma on otettu huomioon. Esimerkiksi Hovi ja Laamanen (2015) tutkivat tuotannon ja subjektiivisen hyvinvoinnin vaikutusta. Tulokset osoittivat, että lyhyen aikavälin taloudelliset suhdannevaihtelut selittävät merkittävän osan subjektiivisen hyvinvoinnin vaihtelusta, kun taas pitkän aikavälin BKT:n trendierot maiden välillä eivät juuri vaikuta subjektiiviseen hyvinvointiin. Lisäksi tutkimuksessa havaittiin, että talouskasvulla on itsenäinen, mutta ei pysyvä vaikutus subjektiiviseen hyvinvointiin, joka ylittää sen vaikutuksen suhteessa pitkän aikavälin tuotantotrendiin. Tämä viittaa siihen, että talouskasvu parantaa hyvinvointia tilapäisesti, mutta sen vaikutus ei ole pitkäkestoinen. (Hovi ja Laamanen, 2015.)

Yhteenvedon voidaan todeta, että hyvinvointitaloustiede on kehittynyt jatkuvasti, ja sen keskiössä on edelleen kysymys siitä, miten talouskasvu ja hyvinvointi kytkeytyvät toisiinsa. Pigou, Keynes, Kuznets, Abramovitz ja myöhemmät tutkijat ovat eri näkökulmista tarkastelleet, miten talouspolitiikan tulisi rakentua, jotta se palvelisi paremmin kansalaisten hyvinvointia. BKT:n rajallisuudesta mittarina on keskusteltu jo vuosikymmenten ajan, ja tarve monipuolisemmille hyvinvoinnin mittareille on yhä ajankohtainen. Toisaalta uudemmissa taloustieteen tutkimuksissa on otettu huomioon subjektiivisen hyvinvoinnin ulottuvuus.

2.2.2 Easterlinin paradoksi ja kritiikki

Taloustieteilijä Richard Easterlinin vuonna 1974 julkaisema tutkimus haastoi perinteisen käsityksen talouskasvun ja hyvinvoinnin välisestä yhteydestä. Easterlinin (1974) havaintojen mukaan lisätuloilla voi olla suhteellisesti suurempi vaikutus hyvinvointiin alemmissa tuloluokissa, mikä johtuu marginaalilyödyn pienenevästä vaikutuksesta tulojen kasvaessa. Kuitenkin vaikka yksilötasolla suuremmat tulot ovat yhteydessä korkeampaan onnellisuuteen, niin kansallisella tasolla taloudellinen kasvu ei pitkällä aikavälillä näytä lisäävään väestön keskimääräistä onnellisuutta samassa suhteessa. Tätä

ilmiötä on myöhemmin alettu nimittämään taloustieteellisessä tutkimuksessa Easterlinin paradoksiksi.

Easterlinin löydökset ovat herättäneet laajaa keskustelua taloustieteellisessä tutkimuskirjallisuudessa, sillä osa tuoreemmista tutkimuksista haastaa Easterlinin havainnot tulojen ja onnellisuuden välisestä yhteydestä. Esimerkiksi Deaton (2008), Stevenson ja Wolfers (2008, 2013) sekä Sacks, Stevenson ja Wolfers (2013) ovat tutkimuksissaan osoittaneet, että suhteellisten lisätulojen kasvu lisää kansalaisten onnellisuutta ja tyytyväisyyttä myös vauraimmissa maissa. Vastaavasti myös Diener ja Seligman (2004) ovat haastaneet Easterlinin paradoksia ehdottamalla, että tietyn rajan ylittävät tulot lisäävät hyvinvointia vain marginaalisesti.

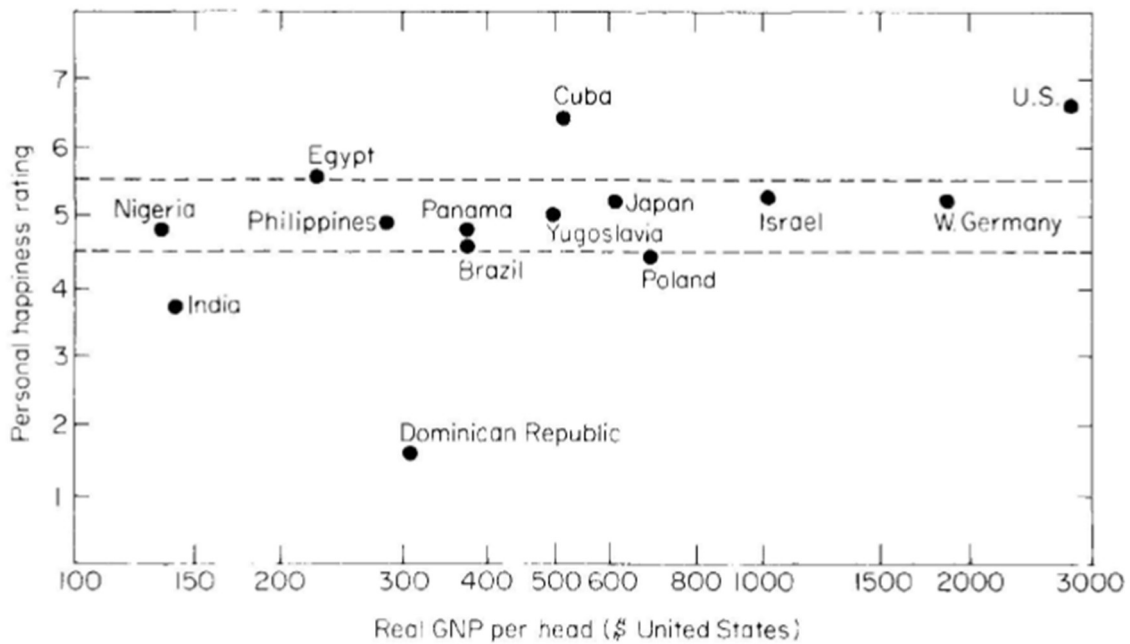
Stevenson ja Wolfers (2008, 2013) ovat haastaneet Easterlinin (1974, 1995, 2005) tutkimuksia esittämällä vaihtoehtoisen näkemyksen tulojen ja onnellisuuden välisestä lineaarislogaritmisesta suhteesta. Heidän tutkimustensa mukaan onnellisuus kasvaa suhteessa tulojen logaritmiseen kasvuun, mikä on ristiriidassa Easterlinin (1974) havaintojen kanssa. Tämä tarkoittaa sitä, että jokainen lisäänsaittu dollari lisää mitattua onnellisuutta enemmän alhaisempien tuloluokkien edustajille, mutta kyllästymispistettä ei havaita ylemmissä tuloluokissa. Toisin sanoen, Stevensonin ja Wolfersin (2008, 2013) mukaan lisätuloilla on vaikutusta koettuun hyvinvointiin myös ylemmissä tuloluokissa. Lisäksi he argumentoivat, että BKT:n kasvu lisää onnellisuutta yksilötasolla. Stevensonin ja Wolfersin (2013) mukaan havainto on johdonmukainen monissa eri aineistoissa, erilaisten subjektiivisten hyvinvoinnin mittarien ja tulotasojen perusteella. Heidän mukaansa tämä havainto ilmenee niin eri maiden vertailussa kuin yksittäisten maiden sisällä, kun verrataan alempien ja ylempien tuloluokkien vastaajien hyvinvointia.

Toisaalta osa tutkimustuloksista myös tukee Easterlinin paradoksia. Esimerkiksi Clarkin, Frijtersin ja Shieldsin (2008) tutkimustulokset puoltavat Easterlinin (1974) havaintoja osoittamalla, että taloudellinen vauraus menettää vaikutuksensa onnellisuuteen tietyn rajan jälkeen. Vastaavasti myös Di Tella ja MacCulloch (2008) tukevat tätä näkemystä ja

esittävät, että perustarpeiden tyydyttyessä, lisätuloilla ei ole enää merkittävää vaikutusta hyvinvointiin ihmisten sopeutuessa vaurauteen nopeasti.

Myös Kahnemanin ja Deatonin (2010) tutkimus on johdonmukainen Easterlinin (1974) tutkimuksen kanssa. He havaitsivat, että Yhdysvalloissa yli 75 000 dollaria vuodessa ansaitsevien osalta saavutettiin kyllästymispiste, jonka jälkeen tulojen kasvu ei enää lisännyt positiivisia tuntemuksia eikä vähentänyt negatiivisia verrattuna hieman vähemmän ansaitseviin. Heidän mukaansa on todennäköistä, että tulojen noustessa kyllästymispisteen yli, henkilön kyky hankkia positiivisia kokemuksia tasapainottuu joillakin tulotasoon liittyvillä negatiivisilla vaikutuksilla. Alhainen tulotaso on selkeästi yhteydessä emotionaaliseen kärsimykseen, mutta korkeammassa tuloluokassa lisätulot eivät välttämättä enää lisää henkilön onnellisuutta (Kahneman ja Deaton, 2010).

Richard Easterlin jatkoi aiheen tutkimista vielä vuosikymmeniä alkuperäisen löydöksen jälkeen. Vuonna 1995 hän vahvisti aiempia havaintojaan ja totesi, että vaikka korkeamman tulotason yksilöt ovat keskimäärin onnellisempia, kaikkien kansalaisten tulojen nousu ei välttämättä lisää kansallista onnellisuutta. Tämä johtuu hänen mukaansa siitä, että materiaalinormit muuttuvat samassa suhteessa kuin yhteiskunnan tulotaso, mikä voi mitätöidä taloudellisen kasvun onnellisuutta lisäävän vaikutuksen. Easterlin (2005) toteaa tuoreemmassa tutkimuksessaan todisteiden viittaavan siihen, että taloudelliset tai elintason liittyvät odotukset muuttuvat keskimäärin samassa suhteessa kuin todelliset olosuhteet. Näyttäisi siltä, että ihmiset sopeutuvat tulojen kasvuun nopeasti, toisin kuin esimerkiksi perhesuhteisissa tapahtuviin tai terveyteen liittyviin muutoksiin (Easterlin 2005).

Kuvio 1. Onnellisuus ja BKT maakohtainen vertailu (Cantril, H. 1965).

Easterlinin paradoksin vahvistavaa empiiristä tukea on löydetty useista kansainvälisistä tutkimuksista. Esimerkiksi Cantril (1965) analysoi tutkimuksessaan (ks. kuvio 1) BKT:n ja onnellisuuden välistä suhdetta eri maissa. Hän havaitsi, että korkeammassa tuloluokassa yksilöt raportoivat yleisesti suurempaa onnellisuutta, mutta kansallisella tasolla BKT:n kasvu ei ollut systemaattisesti yhteydessä kansalaisten korkeampaan keskimääräiseen onnellisuuteen. Cantril (1965) osoitti tutkimuksessa, että maiden sisällä sosioekonomiset erot vaikuttivat enemmän onnellisuuteen kuin maiden väliset erot (Cantril, 1965).

Kuten kuvioista yksi nähdään, Intian ja Yhdysvaltojen havainnot tukevat positiivista korrelaatiota tulojen ja onnellisuuden välillä mutta useimpien maiden onnellisuustulokset sijoittuvat lähelle keskiarvoa viisi (Cantril, 1965). Tämä viittaisi siihen, ettei taloudellisen ja subjektiivisen hyvinvoinnin välillä ole johdonmukaista yhteyttä. Kuuban ja Dominikaanisen tasavallan tulokset eivät ole yhtä vertailukelpoisia muiden maiden kanssa sillä mittaustuloksiin ovat vaikuttaneet merkittävästi poliittiset olosuhteet, kuten vallankumous ja poliittinen epävakaus (Cantril, 1965).

Easterlin (1974) tarkasteli kolmen aineiston pohjalta (American Institute of Public Opinion; 1970; Cantril 1965; Bradburn 1969) onnellisuuden ja tulojen välistä yhteyttä Yhdysvalloissa vuosina 1946–1970. Tulokset osoittivat, että vaikka "erittäin onnellisten" osuus kasvoi hitaasti vuoteen 1956 asti, sen jälkeen havaittiin kaksi laskukautta, vuosina 1957–1963 ja 1966–1970, minkä seurauksena vuoden 1970 taso oli lähes sama kuin vuonna 1947. Tutkimuksen mukaan onnellisuuden kehitys ei seurannut suoraviivaisesti tulojen kasvua, ja vaikka korkeampituloiset ryhmät olivat keskimäärin onnellisempia, pitkän aikavälin trendit eivät olleet johdonmukaisia.

Easterlin (1974) kuitenkin huomauttaa, että kyselyiden sanamuotojen muutokset ja poliittiset tekijät, kuten köyhyyskeskustelun voimistuminen, saattoivat vaikuttaa tuloksiin. Hänen mukaansa tulosten perusteella tulojen ja onnellisuuden välinen yhteys ei ole yksiselitteinen, eikä taloudellinen kasvu välttämättä johda jatkuvaan onnellisuuden lisääntymiseen. Yhdysvalloissa vuodesta 1946 lähtien tulojen nousu ei ole järjestelmällisesti lisännyt kansallista onnellisuutta (Easterlin 1974).

Easterlinin (1974) kanssa samankaltaisiin tuloksiin päätyivät Smith (1979), Campbell (1981) ja Maddison (1991). Smith (1979) analysoi Yhdysvaltain osalta 45 onnellisuuskyselyä, jotka toteutettiin vuosina 1946–1977. Yhdysvaltain kansalaisten onnellisuus on vaihdellut ja saavutti huippunsa 1950-luvun lopulla, mutta pidempiaikaista kehityssuuntaa ei ole havaittavissa (Smith, 1979). Samoin Campbell (1981) vahvistaa tämän trendin puuttumisen ja laajentaa analyysin koskemaan myös yleistä elämään tyytyväisyyttä. Hän huomauttaa, että onnellisuuden vaihtelut voivat joskus olla suorassa ristiriidassa taloudellisten suhdanteiden perusteella tehtyjen ennusteiden kanssa. Myös Maddison (1991) puoltaa aiempia tutkimuksia todetessaan, että Yhdysvalloissa onnellisuus ei ole kasvanut viimeisen lähes puolen vuosisadan aikana vaikka reaalin BKT asukasta kohden on yli kaksinkertaistunut. Aiempien empiiristen tutkimusten perusteella vaikuttaa siltä, että sekä eri maiden väliset erot että saman

maan sisällä ajan kuluessa tapahtuvat muutokset viittaavat tulotason ja onnellisuuden välisen yhteyden heikkouteen.

Duesenberry (1952) toteaa tutkimuksessaan, että henkilön kulutuksesta saamansa hyöty ei riipu hänen absoluuttisesta kulutustasostaan vaan hänen kulutusmenojensa suhteesta muiden ihmisten kulutukseen. Easterlin (1974) tarkastelee edellä mainittua ilmiötä komposition harhana, jossa yksilön tulotason nousu lisää hänen onnellisuuttaan, mutta kaikkien ihmisten tulojen nousu ei välttämättä lisää kansallista onnellisuuden tasoa. Tämän seurauksena eri maiden välisissä onnellisuusvertailuissa varakkaampi maa ei välttämättä ole onnellisempi verrattuna alemman BKT:n maahan (Easterlin 1974).

Easterlin (1974) korostaa, että vertaisryhmien vaikutukset koettuun onnellisuuteen ovat merkittäviä. Tällä hän tarkoittaa, että esimerkiksi korkeammassa sosioekonomisessa asemassa oleva ihminen vertaa itseään samassa asemassa oleviin ihmisiin. Easterlin (1974) toisaalta täsmentää, että vertaisryhmä vaikutus on olemassa mutta yhteiskunnassa vallitsee kuitenkin tietty kulutusnormi, joka muodostaa lähes kaikkien ihmisten yleisen vertailukohtan. Hänen mukaansa yhteinen viitekehys vaikuttaa hyvinvoinnin itsearviointiin, jolloin normin alapuolella olevat yksilöt tuntevat itsenä vähemmän onnelliseksi ja yläpuolella olevat onnellisemmiksi. Ajan myötä tämä kulutusnormi pyrkii nousemaan kulutuksen yleisen kasvun myötä, mutta vertaisryhmien vaikutus ja yleisen viitekehys eivät välttämättä kasva samassa suhteessa (Easterlin 1974).

Easterlin (1974) korostaa, että talouden pitkän aikavälin kasvun myötä jokaisen sukupolven sosialisatiokokemus sisältää korkeamman elintason, mikä johtaa korkeampiin kulutusstandardeihin. Tämä standardien nousu voi johtaa hyvinvoinnin positiivisen vaikutuksen kumoutumiseen, jonka talouskasvu voisi talousteorian perusteella aikaansaada. Easterlinin (1974) mukaan talouskasvu lisää tulotasoa ja näin ollen kulutusmahdollisuuksia, joka puolestaan voi johtaa nykyisten tulojen osalta riittämättömyyden tunteeseen.

Easterlin (1974) pitää edellä mainittua ristiriitaa taloustieteelle haastavana, sillä perinteisen oletuksen mukaan mieltymykset ovat vakioita ja vaikeasti mitattavissa. Hänen mukaansa on vaikea sivuuttaa sitä, että hyvinvoinnin arviointikriteerit muuttuvat jatkuvasti. Taloudellisen kasvun hyödyt eivät siis välttämättä johda pysyvään onnellisuuden lisääntymiseen, koska sosiaaliset normit, odotukset ja kulutusstandardit kehittyvät sen mukana (Easterlin 1974). Hänen mukaansa talouskasvu ei vie yhteiskuntaa lopulliseen vaurauden tilaan, vaan kasvu synnyttää uusia tarpeita, jotka pitävät kehityksen jatkuvana.

2.2.3 Onnellisuuden vaikuttavat tekijät taloustieteilijöiden näkökulmasta

Tässä aluvuossa tarkastellaan, mitkä tekijät vaikuttavat onnellisuuteen. Tarkastelu keskittyy empiirisiin tutkimuksiin tulojen, erilaisten sosiodemografisten ja psykologisten tekijöiden vaikutuksesta onnellisuuteen. Lisäksi perehdytään empiirisiin tutkimuksiin siitä, miten yksilöiden ja yhteiskunnan arvot sekä normit vaikuttavat kansalaisten onnellisuuteen.

Helliwell (2004) havaitsi tutkimuksessaan, että vaikka tuloilla on yhteys onnellisuuteen, sosiaalinen pääoma, kuten ystävät, perhesuhteet ja yhteisöllisyys vaikuttavat onnellisuuteen voimakkaammin. Myös Easterlin (2001) korostaa tutkimuksessaan sosiaalisen pääoman tärkeyttä, hänen tutkittuaan perhesuhteiden vaikuttavan universaalisti henkilön onnellisuuteen. Aiemmassa tutkimuksessaan Easterlin (1974) huomasi, että naimisissa olevat vastaajat raportoivat keskimäärin olevansa onnellisempia verrattuna naimattomiin. Layard (2005) vahvistaa tämän havainnon havaittuaan, että onnellisemmat ihmiset pariutuvat helpommin, voivat paremmin ja elävät pidempään. Aiemmat tutkimukset viittaavat siihen, että ihmisten hyvinvointi ei perustu ainoastaan taloudelliseen asemaan, vaan merkittävänä tekijänä on myös sosiaalinen ympäristö ja sen tarjoama tuki.

Easterlin (1974) havaitsi, että onnellisuus korreloi positiivisesti koulutusvuosien kanssa. Myös Inkeles (1960) päätyi samankaltaiseen johtopäätökseen, hänen huomattuaan korkeasti koulutettujen ja enemmän koulutusta vaativien työtehtävien parissa työskentelevien ihmisten raportoivan olevansa onnellisempia, iloisempia ja tyytyväisempiä. Hän toteaa, että tämä yhteys on joissain tapauksissa heikko tai epäselvä, mutta yhtäkään tapausta ei ole havaittu, jossa onnellisuuden mittarit olisivat olleet käänteisessä yhteydessä koulutuksen tuomaan korkeampaan sosiaaliseen asemaan. Myös Davies (1965) toteaa, että koulutuksen myötä saavutettu korkeampi sosioekonominen asema on yhteydessä parempaan mielenterveyteen. Toisaalta Helliwellin (2003) tutkimus osoitti koulutuksen ja koetun hyvinvoinnin suhteen olevan monimutkaisempi ilmiö. Tuloksien mukaan koulutus lisää hyvinvointia mutta muiden kontrollimuuttujien ollessa vakioituja, koulutuksen suora yhteys hyvinvointiin ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Tämä viittaisi siihen, että koulutuksen hyödyt on huomioitu muissa muuttujissa.

Gurin ym. (1960) havaitsivat tutkimuksessaan, että taloudelliset huolet nousivat vastaajien keskeisimmäksi onnellisuuteen negatiivisesti vaikuttavaksi tekijäksi. Lisäksi he osoittivat, että vähemmän onnellisten vastaajien suurimmat huolenaiheet liittyivät erityisesti taloudelliseen turvallisuuteen, mikä selkeästi erottaa heidät onnellisemmista vastaajista. Myös Easterlin (1974) päätyi samankaltaiseen johtopäätökseen todetessaan, että työttömyys on yksi merkittävimmistä hyvinvointia heikentävistä tekijöistä, sillä työttömät raportoivat järjestelmällisesti matalampia onnellisuuden tasoja kuin työssäkäyvät. Tätä näkemystä myötäilee myös Wessmanin (1956) tutkimus, joka korostaa taloudellisten tekijöiden merkitystä emotionaalisisessa hyvinvoinnissa.

Easterlinin (1974) tutkimuksen mukaan nuoremmat ihmiset raportoivat keskimäärin korkeampaa onnellisuutta kuin vanhemmat. Myöhemmin Easterlin (2001) täydensi tutkimuksiaan toteamalla, että onnellisuuden taustalla vaikuttavat universaalisti myös terveys. Lisäksi hän korostaa, että onnellisuuteen vaikuttaa universaalisti myös toimeentulo.

Layard (2005) korostaa ihmisten psykologista taipuvaisuutta kiinnittyä vallitsevaan tilanteeseen. Hän tarkoittaa tällä, että esimerkiksi 100 euron tulonmenetykset tuntuvat pahemmalta kuin 100 euron tulonlisäys tuottaa mielihyvää. Lisäksi hän korostaa yhtenä onnellisuuden ulottuvuutena ihmisten tietoisuutta asemastaan muihin nähden, jossa luonnonvalinta on juurruttanut meihin halun pärjätä paremmin kuin muut tai vähintään heidän tahdissaan. Layard (2005) pitää tällaista statuskilpailua osasyynä siihen miksi yhteiskuntamme eivät ole muuttuneet onnellisemmiksi, vaikka vauraus on lisääntynyt. Toisaalta hän toteaa, että ihmiset mukautuvat nopeasti uusiin olosuhteisiin, mikä osittain selittää, ettei talouskasvu ole lisännyt hyvinvointia niin paljon kuin on odotettu.

Layard (2005) toteaa, että vapaaehtoisessa tavaroiden ja palveluiden vaihdossa on suuria hyötyjä, kun markkinat ovat laajat ja hyvin informoidut. Hän huomauttaa, että jos vaihto tapahtuu ilman ulkopuolista häiriötä ja sopimukset ovat täytäntöön pantavissa, saavutetaan tehokas lopputulos, jossa kaikki voivat olla mahdollisimman onnellisia. Layardin (2005) mukaan monet tärkeät elämän osa-alueet eivät kuitenkaan perustu vapaaehtoiseen vaihtoon, mikä selittää osaltaan onnellisuuden pysähtyneisyyttä.

Layardin (2005) mukaan ihmisten odotukset ja arvot, jotka vaikuttavat onnellisuuteen eivät ole pysyneet muuttumattomina. Hän painottaa eritoten arvojen muuttumisen vaikutusta yhtenä tärkeimmistä tekijöistä onnellisuuden kokemukselle. Layard (2005) huomauttaa, että ihmisiin vaikuttaa lukuisia tekijöitä, jotka eivät ole varsinaisesti vapaaehtoista vaihtoa. Hän mainitsee muun muassa muiden ihmisten elämäntapojen suoran vaikutuksen, mainonnan käsityksiämme muokkaavan voiman, rikollisuuden ja jopa puolison kollegan viehätysvoiman, jotka voivat vaikuttaa ihmisten tahdosta riippumatta. Layard (2005) korostaa edellä mainittujen syiden vuoksi lakien ja sääntöjen tarpeellisuutta, jotka säätelevät instituutioita ja käyttäytymistä laajemmin kuin pelkästään vapaaehtoisten sopimusten valvominen.

Layardin (2005) mukaan yksilökeskeisyys on lisääntynyt viimeisten neljänkymmenen vuoden aikana, erityisesti Britanniassa ja Yhdysvalloissa, mikä on osaltaan johtanut luottamuksen vähentymiseen. Hän korostaa, että poliitikot käyttävät nykyään kovempaa retoriikkaa, kilpailua korostetaan enemmän ja keskustelu turvallisuudesta sekä yhteisöllisyydestä vähenee. Layard (2005) ehdottaa useita keinoja yhteiskunnan parantamiseksi, kuten onnellisuuden kehityksen seurannan tehostamista, verotuksen roolin uudelleenarviointia, köyhyyden torjuntaan tehtävien investointien lisäämistä, mielenterveyspalveluiden rahoituksen kasvattamista, yhteisöllisyyttä edistävien toimien vahvistamista sekä moraalikasvatuksen kehittämistä osana koulutusta. Hän painottaa, että onnellisuus muodostuu ulkoisten ja sisäisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta, mikä edellyttää sekä epäkohtien korjaamista että sisäisen rauhan kehittämistä, josta jälkimmäistä voidaan parantaa esimerkiksi tietoisien harjoittelun ja koulutuksen avulla. Layard (2005) pitää tärkeänä, että koulutuksen tulisi keskittyä myös tunne-elämän kehittämiseen, jotta ihmiset voivat kokea suurempaa tyytyväisyyttä elämäänsä.

Taloudellisen kasvun yhteys muihin yhteiskunnallisiin tekijöihin on herättänyt laajaa tutkimusta. Tutkimukset osoittavat, että talouskasvu kulkee usein käsi kädessä ihmisoikeuksien kehityksen ja demokratian vahvistumisen kanssa (Inglehart, 2004). Sen (1999) puolestaan korostaa, että vauraus luo ihmisille mahdollisuuksia ohjata elämäänsä omien tavoitteidensa mukaisesti. Layard (2005) kuitenkin huomauttaa, että toisin kuin talouskasvu, onnellisuutta ei tarvitse perustella hyötynäkökulmasta, vaan se on tärkeää itsessään.

2.3 Onnellisuuden mittaamisen haasteet ja luotettavuus

Tarkasteltaessa subjektiivisen onnellisuuden mittaamista, on syytä pohtia itsearviointiin perustuvien tulosten luotettavuutta ja siihen mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä. Esimerkiksi Feldman (2010) ja Haybron (2008) korostavat, että itsearvioinnit voivat olla epävakaita ja vaihdella tilanteen mukaan. Lyhyellä aikavälillä vaihtelevat tunnetilat voivat vaikuttaa vastaajan kokemukseen, mikä herättää kysymyksiä siitä, kuinka pysyvä tai

ohimenevä onnellisuuden tunne voi olla ja miten tämä näkyy mittaustuloksissa. Näitä kysymyksiä on tutkittu vertaamalla samoissa väestöryhmissä lyhyin väliajoin toteutettuja kyselyitä. Robinsonin ja Shaverin (1969) tutkimus osoittaa, että itsearviointeilla on vakaa test-retest-luotettavuus, joka tarkoittaa, että mittari tuottaa samankaltaisia tuloksia silloin, kun se toistetaan samalle henkilölle tai ryhmälle eri ajankohtina. Myös American Institute of Public Opinionin vuonna 1956 toteutetut kyselyt tukevat tätä tulosta, sillä kahden viikon ja kuuden kuukauden välein toteutetut kyselyt tuottivat lähes identtiset tulokset.

Itsearviointien luotettavuutta on arvioitu myös vertaamalla niitä ulkopuolisten arvioijien, kuten psykologien tekemiin arvioihin. Robinsonin ja Shaverin (1969) mukaan nämä vertailut tukevat näkemystä ihmisen kyvystä arvioida omia tunnetilojaan luotettavasti. Hirvosen ja Mangelohan (2005) tutkimus myötäilee aiempia tutkimuksia, jonka mukaan itsearviointit ja ulkopuolisten havainnot eivät ole ristiriidassa keskenään. Lisäksi Frey ja Stutzer (2002) päätyivät samankaltaiseen tulokseen todeten, että itsensä onnellisiksi kokevat yksilöt, näyttäytyvät myös muiden silmissä onnellisina.

Onnellisuusmittauksien luotettavuuden varmistamiseksi on käytetty lisäksi kliinisiä haastatteluja. Veenhovenin (2002) mukaan näitä menetelmiä on sovellettu tarkistamaan, ettei vastaajien oma arvio elämästään olisi liian optimistinen tai vääristyisi itsesuojelumekanismien vuoksi. Haastattelut eivät ole tuottaneet merkittävästi erilaisia tuloksia verrattuna itsearviointeihin, mikä vahvistaa niiden luotettavuutta (Veenhoven, 2002).

Toisaalta onnellisuuden itsearvioita on verrattu fyysisen terveyden indikaattoreihin. Lisäksi niitä on peilattu psykologisten tilojen, kuten masennuksen ja itsetunnon mittareihin. Molemmissa tapauksissa itsearviointit osoittavat odotettuja korrelaatioita muiden mittareiden kanssa (Bradburn, 1969; Robinson & Shaver, 1969).

Veenhovenin tutkimusten (2000a, 2002b, 2002) mukaan onnellisuutta voidaan mitata hyödyntämällä itsearviointikyselyitä, jolloin se voidaan myös asettaa hyvinvoinnin tavoitteeksi. Kahneman ja Deaton (2010) kuitenkin painottavat, että erilaiset mittarit voivat tuottaa eri tuloksia, vaikka ne olisivat keskenään vahvasti korreloituneita. Näin ollen mittaustapojen valinnalla on keskeinen merkitys onnellisuuden arvioinnin luotettavuudelle.

Easterlin (1974) huomauttaa, että onnellisuusmittauskysymysten sanamuodoilla ja kontekstilla voi olla vaikutusta vastauksiin. Esimerkiksi vastausvaihtoehtojen pienet erot voivat vaikuttaa vastaajien tulkintaan ja näin ollen heijastaa enemmän kysymysten asettelua kuin vastaajien todellisia tunteita. Toisaalta mikäli vastaajalta kysytään ensin tuloja ja heti perään onnellisuutta, hän saattaa yhdistää kysymykset ja vastata sosiaalisten normien mukaisesti (Easterlin 1974). Easterlinin (1974) mukaan tämän harhan riskiä voidaan vähentää kyselyjen asettelulla. Tämä saavutetaan esittämällä riittävä määrä kysymyksiä ja sijoittamalla taloudellista asemaa mittaavat kysymykset tutkimuksen eripuolelle onnellisuutta koskevista kysymyksistä (Easterlin 1974).

Onnellisuuskyselyihin vastatessa, ihmiset ovat usein alttiita pohtimaan, mikä heidän mielestään on oikea tai sosiaalisesti toivottava vastaus (Davis, 1965). Easterlin (1974) on samaa mieltä todetessaan, että sosiaalisen normin implikoidessa onnellisuuden olevan hyvä asia, vastaajalle saattaa muodostua tarve vastata olevansa onnellisempi kuin oikeasti on. Hän mainitsee esimerkin, jossa hyvätuloinen vastaaja olettaa, että hänen tulisi olla onnellisempi varakkuutensa myötä. Sama harha voi päteä alempien tuloluokkien vastaajissa, jotka voivat kokevat, etteivät voi vastata olevansa erittäin onnellisia.

Myös sosiaalisen mukautumisen ilmiötä on tutkittu vertaamalla haastatteluissa annettuja vastauksia itse täytettyihin kyselyihin sekä tutkimalla sosiaaliseen mukautumiseen liittyviä taipumuksia psykologisilla testeillä (Bradburn, 1969; Wilson, 1967). Joissain tapauksissa sosiaalisen toivottavuuden vaikutus on havaittavissa, toisissa

se ei ilmene. Esimerkiksi Nordbergin (2003) mukaan vastaajat saattavat arvioida oman tulotasonsa huomattavasti erilaiseksi verrattuna virallisiin verottajien rekistereihin. Myös Barilin (2021) mukaan itsearviointiin perustuvat vastaukset voivat heijastaa enemmän vastaajien ihanteita kuin heidän todellista kokemustaan. Toisaalta Easterlin (1974) pitää mahdollisena, että tuloerot ja sosiaalinen mukautuminen voivat aiheuttaa erilaisia harhoja vastauksissa mutta tämä vaikutus ei ole niin merkittävä, että se mitätöisi johtopäätökset tulojen ja onnellisuuden välisestä yhteydestä.

Tulojen ja onnellisuuden välistä suhdetta tarkasteltaessa keskeiseksi kysymykseksi nousee kausaalisuus, eli syy-seuraussuhteet. Esimerkiksi vaikuttaako suuremmat tulot ihmisten onnellisuuteen, vai ovatko onnellisemmat ihmiset todennäköisemmin menestyviä ja paremmin palkattuja? Tätä kysymystä pohti Easterlin (1974), joka kuitenkin piti epätodennäköisenä, että emotionaalinen hyvinvointi vaikuttaisi merkittävästi ansiotuloihin. Hänen näkemystään tukevat useat tutkimukset, joissa monimuuttuja-analyysin avulla on vahvistettu tulojen ja onnellisuuden itsenäinen yhteys (Bradburn, 1969, s. 294; Gurin ym., 1960, s. 221; Robinson ja Shaver, 1969, s. 19–23).

Aiemmat empiiriset tutkimukset osoittavat, että subjektiivisen onnellisuuden mittaamisen luotettavuudesta ja vakaudesta käydään yhä keskustelua. Tutkijat ovat esittäneet sekä puolustavia, että kriittisiä näkemyksiä mittausmenetelmistä. Yhteenvetona voidaan todeta, että aiempien empiiristen tutkimusten subjektiiviset luonteet asettavat onnellisuuden mittausmenetelmien kyseenalaisen luotettavuuden ja vakauden keskeisiksi rajoitteiksi. Myös tämän tutkielman osalta subjektiiviset itsearviointimittarit asettavat mittausmenetelmien luotettavuuden ja vakauden tutkielman rajoitteiksi.

2.4 Suomen hyvinvointimalli

World Happiness Report (2025) on kansainvälisessä vertailussaan valinnut Suomen maailman onnellisimmaksi maaksi vuodesta 2018 lähtien. Suomen menestyksen

taustalla ovat useat rakenteelliset tekijät. Andersson (2022) korostaa, että koulutuksella ja innovaatiotoiminnalla on ollut keskeinen rooli Suomen menestyksessä hyvinvoinnilla mitattuna. Lisäksi hän korostaa, että kansalaisten luottamus poliittisiin instituutioihin ja toisiinsa ovat Suomen merkittäviä vahvuuksia. Myös sukupuolten tasa-arvo ja taloudellinen vakaus ovat keskeisiä hyvinvointia edistäviä tekijöitä (Kalland, 2003). Anderssonin (2022) mukaan suomalainen sosiaaliturvajärjestelmä antaa kansalaisille taloudellista turvallisuutta, mikä edistää yhteiskunnallista rauhaa ja taloudellista sopeutumiskykyä. Lisäksi hän korostaa, että Suomi sijoittuu kansainvälisissä onnellisuus- ja hyvinvointivertailuissa erityisen korkealle sosiaalisen tuen, elämänvalintojen vapauden ja korruption vähäisyyden osalta.

Suomen taloudellinen kehitys ei ole ollut yksinomaan nousujohteista. 1980-luvulla talous kasvoi vakaasti, mutta 1990-luvun alussa Suomi ajautui syvään lamaan (Andersson, 2022). Lama johtui osittain pankkikriisistä ja Neuvostoliiton romahduksesta, mikä aiheutti taloudellista epävarmuutta ja työttömyyden jyrkkää kasvua. Talouden elpyminen alkoi 1990-luvun lopulla, ja Nokian menestys matkapuhelinmarkkinoilla auttoi palauttamaan Suomen aseman globaalina taloustoimijana (Andersson, 2022).

World Values Survey -aineiston mukaan Suomessa ylempiin tuloluokkiin kuuluvat henkilöt arvioivat itsensä useammin erittäin onnellisiksi kuin alhaisemman tuloluokan kansalaiset. Tämä ilmiö näkyy tilastoissa myös silloin, kun tarkastellaan henkilöitä, jotka ilmoittavat olevansa melko onnellisia (Hirvonen & Mangeloja, 2005). Vuonna 1980 vain 6,4 % suomalaisista ilmoitti olevansa onnettomia, kun taas vuonna 2000 vastaava luku oli noussut 9,6 prosenttiin (World Values Survey). Tulokset ovat Suomen osalta johdonmukaisia aiempien empiiristen tutkimusten kanssa, joiden mukaan talouskasvu ja kulutusmahdollisuuksien lisääntyminen eivät automaattisesti johda suurempaan onnellisuuteen kaikissa tuloryhmissä (Hirvonen & Mangeloja, 2005; Easterlin 1974).

Kainulaisen (2018) tekemän tutkimuksen mukaan Suomessa tulojen ja onnellisuuden välillä on maltillinen positiivinen korrelaatio. Tutkimuksessa havaittiin, että nettotuloilla

ei siis merkittävästi selitetä suomalaisten onnellisuutta. Kainulaisen (2018) mukaan onnellisuus saavuttaa lakipisteensä kotitalouden nettotulojen saavuttaessa noin 4000 euron rajan kuukaudessa. Samalla hän havaitsi, että yhteys suomalaisten onnellisuuden ja tulojen välillä on voimakkaampi pienituloisilla kuin keski- tai suurituloisilla. Toisaalta suhteellisten tulojen osalta jokainen ansaittu lisäeuro kasvattaa suomalaisten onnellisuutta (Kainulainen, 2018). Tulos on johdonmukainen Stevensonin ja Wolfersin (2008) tutkimuksen kanssa. Kainulaisen (2018) mukaan suomalaisten keskimääräistä onnellisuutta voitaisiin lisätä kohdentamalla lisätuloja sellaisille ihmisille, joiden nettotulot kuukaudessa on laskettavissa sadoissa euroissa. Hänen mukaansa Suomessa yksilötasolla onnellisuuden voimistuminen heikkenee 30 000–60 000 euron nettotuloilla vuodessa. Tulos myötäilee osin Kahnemanin ja Deatonin (2010) tutkimustuloksia Yhdysvalloista.

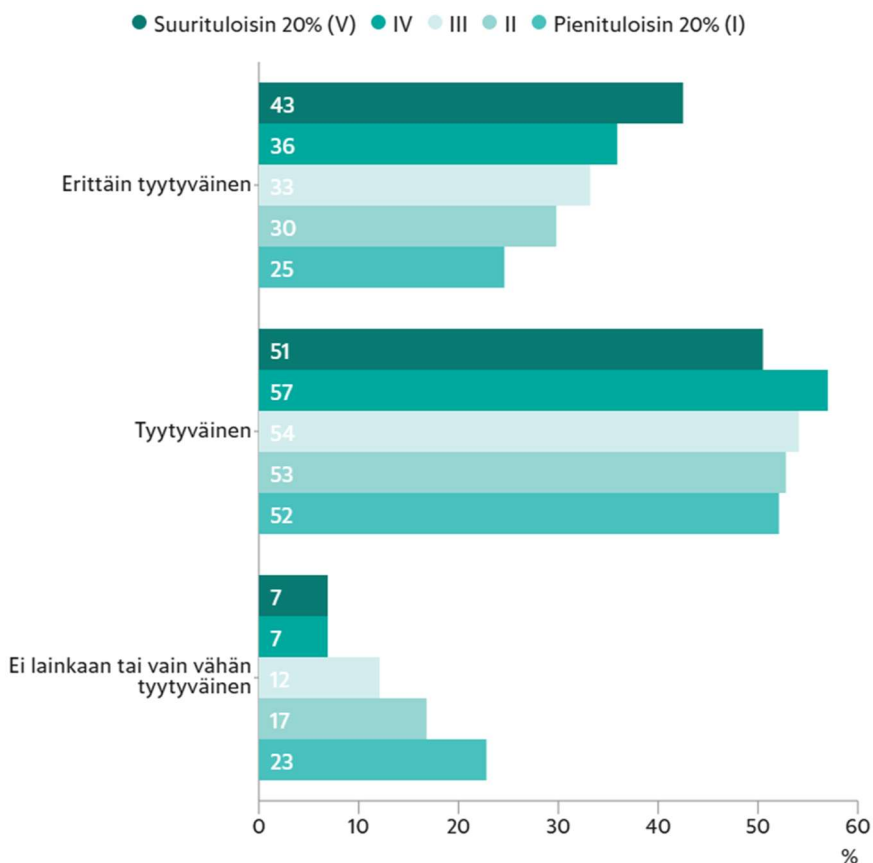
Salonen & Konkka (2022) tutkivat tyytyväisyyden ja arvokkuuden kokemista Suomessa. Tulosten mukaan 71 % suomalaisista kokivat olevansa erittäin tai melko tyytyväisiä elämäänsä. Toisaalta henkilön kokemus taloudellisesta riittävydestä oli tilastollisesti erittäin merkitsevä tekijä tyytyväisyyden kannalta. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että Suomessa naiset korkeampaa tyytyväisyyttä miehiin verrattuna (Salonen & Konkka, 2022). Myös Diener & Tay (2015) päätyivät samaan tulokseen sukupuolien välisestä erosta huomattuaan kansainvälisessä vertailussa naisten raportoivan useammin suurempaa tyytyväisyyttä.

Salonen & Konkka (2022) huomasivat, että suomalaisten tyytyväisyys lisääntyi lineaarisesti tulojen kasvaessa. Toisaalta he havaitsivat, että useat demografiset ja sosioekonomiset tekijät eivät vaikuttaneet tutkimuksessa elämään tyytyväisyyteen tilastollisesti merkitsevästi. Esimerkiksi ikä tai koulutustausta eivät tilastollisesti merkitsevästi vaikuttanut suomalaisten tyytyväisyyteen. Iän suhteen tulokset ovat ristiriidassa World Happiness Report (2025) kanssa, sillä sen mukaan suomalaisten onnellisuus kasvaa ikävuosien myötä. Toisaalta Helliwellin (2003) tutkimuksen mukaan

korkeakoulututkinnon vaikutus hyvinvointiin ei ollut tilastollisesti merkitsevä muiden kontrollimuuttujien ollessa vakioituja.

Suomessa on myös tutkittu työttömyyden ja subjektiivisen hyvinvoinnin välistä yhteyttä World Values Survey -aineiston vuosien 1990, 1996 ja 2000 otoksien pohjalta (Böckerman & Ilmakunnas, 2006). Böckerman & Ilmakunnas (2006) toteavat, että 1990-luvun alussa työttömyys kasvoi Suomessa ennennäkemättömän korkeaksi, mutta siitä huolimatta suomalaisten keskimääräinen koettu hyvinvointi ei laskenut tutkimuksen mukaan merkittävästi. Heidän tutkimustuloksensa osoittavat, että Suomessa työttömyys vähentää elämään tyytyväisyyttä, mutta sillä ei ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta onnellisuuteen, kun tulotaso otetaan huomioon. He pitävät yhtenä mahdollisena selityksenä sitä, että suomalainen yhteiskunta on sopeutunut jatkuvasti korkeaan työttömyyteen, mikä on voinut vähentää siihen liittyvää sosiaalista stigmaa. Lisäksi psykologiset tutkimukset viittaavat siihen, että ihmiset mukautuvat ajan myötä suuriinkin elämänmuutoksiin, kuten työttömyyteen (Lucas ym., 2004).

Toisaalta Böckerman & Ilmakunnas (2006) toteavat, että työttömyys vaikuttaa eniten niihin, jotka ovat jo valmiiksi vähemmän onnellisia. Toisin sanoen työttömyys voi estää heidän hyvinvointinsa paranemista, kun taas jo ennestään erittäin onnelliset ihmiset näyttävät olevan vähemmän alttiita työttömyyden vaikutuksille. Tämä tukee näkemystä siitä, että ihmisillä on yksilöllinen hyvinvoinnin perustaso, johon he yleensä palautuvat merkittävien elämänmuutosten jälkeen (Cummins, 2000). Sen sijaan matala tulotaso vaikuttaa selvästi negatiivisesti sekä onnellisuuteen että elämään tyytyväisyyteen (Böckerman & Ilmakunnas, 2006). Tulokset ovat johdonmukaisia Easterlinin (1974) tutkimustuloksen suhteen, jonka mukaan taloudellinen epävarmuus on yksi merkittävimmistä hyvinvointia heikentävistä tekijöistä.

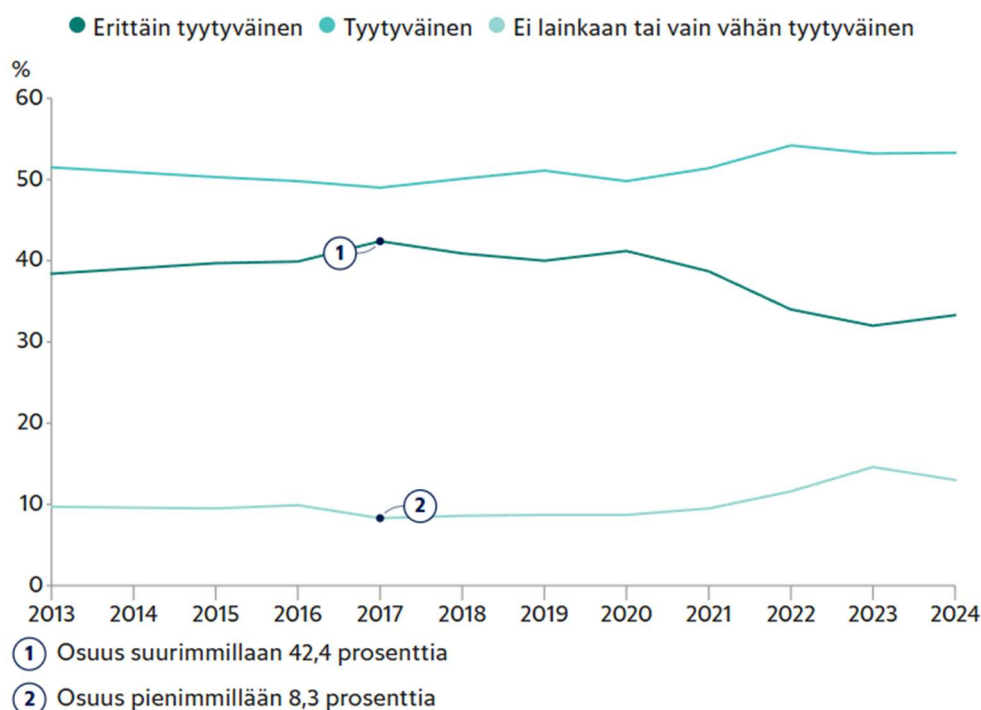

Kuvio 2. Tyytyväisyys eri tuloluokissa Suomessa (Helsingin Sanomat, 2025).

Kuviot kaksi ja kolme on julkaistu Helsingin Sanomissa 7. maaliskuuta vuonna 2025, Tilastokeskuksen (2024) tuottaman datan pohjalta. Kuvion kaksi perusteella tuloerot vaikuttavat koettuun tyytyväisyyteen Suomessa vuonna 2024. Tilastojen mukaan suomalaisten osalta suurituloiset ovat tyytyväisempiä elämäänsä verrattuna pienituloisiin (Helsingin Sanomat, 2025). Suurituloisimmasta viidenneksestä 43 % ilmoittaa olevansa erittäin tyytyväisiä, kun taas pienituloisimmasta viidenneksestä vain 25 % kokee samoin (Helsingin Sanomat, 2025). Vaikka kaikissa tuloluokissa yli puolet vastaajista kokee itsensä tyytyväiseksi, tuloerojen vaikutus on silti merkittävä. Suurituloisten keskuudessa tyytyväisyys on yleisempää, kun taas pienituloisten kohdalla tyytymättömyys korostuu selvästi (Helsingin Sanomat, 2025).

Erityisesti huomionarvoista on, että pienituloisimmassa viidenneksessä 23 % vastaajista ilmoittaa olevansa joko täysin tyytymättömiä tai vain vähän tyytyväisiä elämäänsä, kun

taas suurituloisimpien keskuudessa vastaava luku on vain seitsemän prosenttia (Helsingin Sanomat, 2025). Tämä viittaa siihen, että pienituloiset kohtaavat enemmän elämänlaatua heikentäviä tekijöitä, kuten taloudellista epävarmuutta, stressiä ja rajallisia mahdollisuuksia vaikuttaa omaan hyvinvointiinsa. Havainnot tukevat aiempia tutkimuksia, joiden mukaan taloudellinen vakaus vähentää stressiä ja parantaa subjektiivista hyvinvointia (Layard, 2005; Kahneman & Deaton, 2010). Kuvion kaksi perusteella voidaan päätellä, että Suomessa tulojen ja tyytyväisyyden välillä on positiivinen korrelaatio.

Kuvio 3 Suomalaisten tyytyväisyys 2013–2024 (Helsingin Sanomat, 2025).

Kuvion kolme perusteella suomalaisten tyytyväisyys elämään on kokenut muutoksia vuosien 2013–2024 aikana. Tyytyväisten osuus on pysynyt pitkälti vakaana, mutta siinä on havaittavissa lievää laskua erityisesti vuoden 2020 jälkeen (Helsingin Sanomat, 2025). Erittäin tyytyväisten osuus oli korkeimmillaan 42,4 % vuonna 2017, minkä jälkeen se on laskenut (Helsingin Sanomat, 2025). Toisaalta tyytymättömien osuus on pysynyt suhteellisen matalana, mutta alkoi nousta COVID-19 pandemian jälkeen vuosina 2021–

2023, saavuttaen huippunsa ennen pientä laskua vuonna 2024 (Helsingin Sanomat, 2025). Tämä viittaa siihen, että yleinen elämään tyytyväisyys Suomessa on ollut laskeva viime vuosina, mikä voi liittyä taloudellisiin tai yhteiskunnallisiin haasteisiin, kuten inflaatioon ja epävarmuuteen tulevaisuudesta. Samalla kuvio kolme osoittaa, että tyytymättömyys on kasvanut erityisesti viimeisen muutaman vuoden aikana.

3 Tutkimusmenetelmät ja aineisto

3.1 Aineisto ja muuttajat

Tutkielman aineistoina käytetään European Social Survey -aineiston vuoden 2002 ja 2023 Suomen otoksia, joiden otantamenetelmänä on käytetty systemaattista otantaa. Aineistojen perusjoukkona toimi 15-vuotta täyttäneet Suomessa asuvat henkilöt, pois lukien aineiston keruun aikana ulkomailla tai laitoksissa asuvat henkilöt (ESS ERIC, 2002, 2023). Otoskehikko muodostui Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskevasta tietokannasta, joka perustuu väestön keskusrekisteriin (ESS ERIC, 2002, 2023). Vuoden 2023 otokseen poimituista 3900 henkilöstä 41,5 prosenttia (N = 1619) vastasi kyselyyn (ESS ERIC, 2023). Vuoden 2002 otokseen poimituista 2800 henkilöstä 73,2 % vastasi kyselyyn (N = 2050) (ESS ERIC, 2002).

Aineistojen keruussa on hyödynnetty strukturoituja vastauslomakkeita. Aineistojen tavoitteena on antaa tietoa suomalaisten uskomuksista, asenteista ja käyttäytymisestä, joiden perusteella on mahdollista tehdä kattavaa yhteiskuntatieteellistä tutkimusta suomalaisesta väestöstä. Aineistojen perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä koko väestön asenteista ja mielipiteistä. (ESS ERIC, 2002, 2023).

Vuoden 2002 ESS ERIC-aineistossa ei ole käytetty täysin samoja kysymyksiä kuin vuoden 2023 ESS ERIC-aineistossa. Molemmista aineistoista on kuitenkin kysytty vastaajilta identtisillä kysymyksillä ja arviointiasteikoilla yleistä onnellisuutta ja tyytyväisyyttä elämään asteikolla 1–10. Vuoden 2023 ESS ERIC-aineistossa on kysytty lisäksi onnellisuuden ja nautinnon tunteista kuluneen viikon aikana, joita ei kysytty vuoden 2002 ESS ERIC-aineistossa. Tästä syystä, tilastollisissa analyysissä käytetään myöhemmin onnellisuusfaktoria tai onnellisuusmuuttujaa riippuen analyysimenetelmästä.

Vuoden 2023 ESS ERIC-aineiston pohjalta muodostettiin faktorianalyysillä onnellisuusfaktori, johon on sisällytetty neljä subjektiivisia tunteita mittaavia kysymyksiä. Kahteen kysymykseen vastaajan tuli arvioida asteikolla 1–10, jossa alhaisempi luku

edusti erittäin onnetonta tai tyytymätöntä: ”Kuinka onnellinen yleisesti ottaen olet?” ja ”Yleisesti ottaen, kuinka tyytyväinen olet elämääsi nykyisin” Lisäksi valittiin kaksi subjektiivisia onnellisuuden ja nautinnon tunteita kuluneen viikon aikana mittaavia kysymyksiä: ”Kuinka usein viimeisen viikon aikana olet ollut onnellinen? 1) en ollenkaan tai vain pienen osan ajasta 2) Osan ajasta 3) Suurimman osan ajasta 4) Kaiken aikaa tai lähes kaiken aikaa” ja ”Kuinka usein viimeisen viikon aikana olet nauttinut elämästä? 1) En ollenkaan tai vain pienen osan ajasta 2) Osan ajasta 3) Suurimman osan ajasta 4) Kaiken aikaa tai lähes kaiken aikaa”. Vuoden 2023 ESS ERIC-aineiston pohjalta suoritetuissa lineaarisissa regressioanalyysissä onnellisuutta mitataan onnellisuusfaktorilla.

Subjektiivista onnellisuutta kysyttiin vastaajilta suoraan yleisellä tasolla ja kuluneen viikon aikana, jolloin ne mittaavat luonnollisesti suoraan vastaajan omaa kokemukseen onnellisuudesta. Veenhoven (2008) määrittelee onnellisuuden hedonistiseksi kokemukseksi, jossa olennaista on muun muassa nautinto. Lisäksi hän määrittelee onnellisuuden kokonaisvaltaiseksi elämään tyytyväisyydeksi. Veenhovenin (2008) onnellisuuden määritelmän mukaisesti onnellisuusfaktorin on hyödyllistä lisätä myös vastaajien yleisen tyytyväisyyden ja nautinnon tunteet kuluneen viikon aikana.

Vuoden 2002 ja 2023 ESS ERIC-aineistoissa vastaajat arvioivat asteikolla 1–10, jossa alhaisempi luku edusti erittäin onnetonta tai tyytymätöntä: ”Kuinka onnellinen yleisesti ottaen olet?” ja ”Yleisesti ottaen, kuinka tyytyväinen olet elämääsi nykyisin”. Näiden kysymyksien pohjalta luotiin uusi muuttuja yhdistämällä kaksi kysymystä yhdeksi muuttujaksi. Tätä muuttujaa kutsutaan onnellisuusmuuttujaksi. Tilastollisen analyysin ordinaalisen probit-mallin osuudessa, jossa on käytetty yhdistettyä aineistoa, onnellisuutta mitataan onnellisuusmuuttujalla.

Molemmissa aineistossa vastaajat arvioivat tulojansa kysymyksellä: ”Kotitalouden nettotulot kuukaudessa?” Kysymyksen vastausvaihtoehdoissa on asteikko 1–10, josta pienin vastausvaihto edustaa alinta tuloluokkaa ja ylin korkeinta tuloluokkaa. Vuoden

2023 tuloluokat ovat seuraavat: alle 1250 euroa kuukaudessa, 1250–1549 euroa kuukaudessa, 1550–1899 euroa kuukaudessa, 1900–2399 euroa kuukaudessa, 2400–2799 euroa kuukaudessa, 2800–3399 euroa kuukaudessa, 3400–4149 euroa kuukaudessa, 4150–5099 euroa kuukaudessa, 5100–6499 euroa kuukaudessa ja 6600 euroa tai enemmän kuukaudessa (ESS ERIC, 2023). Tilastollisissa analyyseissä, joissa on käytetty pelkästään vuoden 2023 aineistoa, kotitalouden nettotuloluokista on otettu keskiarvot ja sen jälkeen muutettu ne logaritmiseen muotoon.

Vuoden 2002 ESS ERIC-aineiston tuloluokat ovat seuraavat: alle 500 euroa kuukaudessa, 500–999 euroa kuukaudessa, 1000–1499 euroa kuukaudessa, 1500–1999 euroa kuukaudessa, 2000–2499 euroa kuukaudessa, 2500–2999 euroa kuukaudessa, 3000–4999 euroa kuukaudessa, 5000–7499 euroa kuukaudessa, 7500–10 000 euroa kuukaudessa ja yli 10 000 euroa kuukaudessa (ESS ERIC, 2002). Vuoden 2002 kotitalouden nettotuloluokista otettiin keskiarvot ja inflaatio korjattiin ne vertailukelpoisiksi vuoden 2023 keskiarvoillisten kotitalouden nettotulojen kanssa, jonka jälkeen molempien aineistojen nettotulot muutettiin logaritmiseen muotoon, ja aineistot yhdistettiin yhdeksi aineistoksi.

On tärkeää huomioida, että käytettyjen muuttujien mittarit voivat olla rajoittavia, eikä ne kata hyvinvoinnin ja subjektiivisen onnellisuuden kaikkia ulottuvuuksia. Erilaiset kategoriset selittävät muuttujat on muutettu dikotomisiksi muuttujiksi, joka voi aiheuttaa monimutkaisten ilmiöiden liiallista yksinkertaistamista. Lisäksi vastaajien joukossa on eniten keskituloisia, jonka myötä tulojen vaihtelu voi jäädä vähäiseksi, mikä heikentää analyysiä tulojen vaikutuksesta onnellisuuteen.

Onnellisuuden empiirisessä tarkastelussa on tärkeää huomioida hedoniseen hyvinvointiin vaikuttavat tekijät. Analyysiin sisällytetään aineiston saatavuuden ja rajoitteiden puitteissa ne muuttujat, jotka parhaiten kuvaavat tutkittavaa ilmiötä onnellisuuden ja tulojen yhteydestä. Kontrollimuuttujien valinnassa keskeistä on niiden yhteys sekä onnellisuuteen että tuloihin. Tämän vuoksi analyysimalliin lisätään erilaisia

demografiset ja sosioekonomiset muuttujia, joita käytetään yleisesti onnellisuuden ja tulojen välisiä suhteita tarkastelevissa empiirisissä tutkimuksissa. Suomalaisten onnellisuutta selittäviksi sosiodemografisiksi taustamuuttujiksi valittiin seuraavat muuttujat: työ- ja opiskelijastatus, siviilisääty, ikä, sukupuoli ja sairaudet.

3.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkielmassa hyödynnetään tilastollisia analyysimenetelmiä, kuten lineaarisia regressioanalyysijä ja ordinaalista probit-mallia. Tilastolliset analyysit on toteutettu IBM SPSS Statistics ja StataIC 16 (64-bit) ohjelmistoilla. Ensimmäisellä ohjelmistolla suoritetaan faktorianalyysi ja kaksi regressioanalyysiä. Jälkimmäisellä ohjelmistolla suoritetaan ordinaalinen probit-malli ja sen marginaalivaikutusanalyysi.

Aluksi faktorianalyysillä muodostetaan onnellisuusfaktori mittamaan vastaajien onnellisuutta. Seuraavaksi suoritetaan lineaarinen regressioanalyysi nettotulojen ja sosiodemografisten taustamuuttujien vaikutuksesta onnellisuuteen. Lisäksi tutkitaan toisella regressioanalyysillä logaritmisten lisätulojen vaikutusta onnellisuuden kasvuun kolmessa eri tuloluokassa. Lopuksi yhdistetyn aineiston pohjalta suoritetaan ordinaalinen probit-malli, jolla selvitetään, onko suomalaisten onnellisuus kasvanut tilastollisesti merkitsevästi vuosien 2002 ja 2023 välillä.

Ensimmäisessä lineaarisessa regressioanalyysissä tutkitaan miten logaritmiset nettotulot ja sosiodemografiset taustamuuttujat selittävät onnellisuusfaktoria. Analyysissä käytetään vuoden 2023 aineistoa, jonka selittävästä kategorisista muuttujista työttömyys, avioliitto, opiskelijastatus, eläkkeellä oleminen, yrittäjäyys, korkeakoulututkinto, sukupuoli ja sairaudet on koodattu ennen lineaarisen regressioanalyysin suorittamista dikotomisiksi muuttujiksi. Edellä mainitut muuttujat saavat arvon yksi, mikäli vastaaja kuuluu kyseiseen ryhmään. Esimerkiksi korkeakoulututkinto -muuttuja on jaettu kahteen toisensa poissulkevaan luokkaan: niihin vastaajiin, joilla on korkeakoulututkinto (1=vastaaja suorittanut

korkeakoulututkinnon), sekä niihin, joilla ei ole kyseistä tutkintoa (0=ei korkeakoulututkintoa). Sukupuoli -muuttuja saa arvon yksi, mikäli vastaaja on mies. Regressioanalyysiin lisätään myös jatkuvina selittävinä muuttujina kotitalouden logaritmiset nettotulot ja vastaajan ikä. Selitettävänä muuttujana kohdellaan faktorianalyysillä muodostettua onnellisuusfaktoria, joka mittaa vastaajien onnellisuutta.

Toisessa regressioanalyysissä tarkastellaan miten voimakkaasti logaritmiset lisätulot vaikuttavat onnellisuusfaktoriin kolmessa eri tuloluokassa. Muuttujat ovat muuten samoja kuin edellisessä regressioanalyysissä, mutta nyt analyysiin sisällytetään neljää muuttujaa: alin tuloluokka, ylin tuloluokka ja kaksi interaktio muuttujaa. Aluksi kotitalouden nettotulot muuttujasta otetaan keskiarvot, ja jaetaan niiden pohjalta vastaajat kolmeen yhtä suureen tuloluokkaan. Tuloluokat ovat seuraavat: pienituloiset eli alin tulokolmannes, keskituloiset ja suurituloiset eli ylin tulokolmannes. Tämän jälkeen luodaan kaksi interaktiotermiä logaritmisten tulojen ja tuloluokan yhteisvaikutusten tarkastelemiseksi. Ensimmäinen interaktiotermi muodostettiin kertomalla logaritmiset tulot alimpaan tuloryhmään kuulumista ilmaisevalla muuttujalla, ja toinen kertomalla logaritmiset tulot ylimpään tuloryhmään kuulumista ilmaisevalla muuttujalla. Analyysissä vertailuryhmäksi jätettiin pois keskimäinen tuloryhmä, joka toimii mallin viitearvona arvioitaessa tuloluokkien ja logaritmisten tulojen yhdysvaikutuksia.

Tilastollisen analyysiosuuden lopuksi suoritetaan ordinaalinen probit-malli yhdistettyjen ESS ERIC-aineistojen 2002 ja 2023 osalta, jolla erityisesti tutkitaan, onko suomalaisten onnellisuus kasvanut tilastollisesti merkitsevästi vuosien 2002 ja 2023 välillä. Tässä analyysissä ei käytetä onnellisuusfaktoria selitettävänä muuttujana, sillä aineistojen kysymykset erosivat toisistaan. Sen sijaan käytetään onnellisuusmuuttujaa, joka on luotu yhdistämällä molemmista aineistosta löytyvät kysymykset, joihin vastaaja on arvioinut asteikolla 1–10 onnellisuuttaan ja tyytyväisyyttään yleisesti. Jatkuvina selittävinä muuttujina kohdellaan kotitalouden logaritmisiä nettotuloja ja ikää. Lisäksi selittävät sosiodemografiset muuttujat on koodattu dikotomisiksi muuttujiksi ennen analyysin

suorittamista, eli mikäli vastaaja kuuluu kyseiseen ryhmään hän saa arvon yksi. Näitä muuttujia ovat työttömyys, avioliitto, opiskelijastatus, eläkkeellä oleminen, sukupuoli ja sairaudet. Sukupuoli -muuttuja saa arvon yksi, mikäli vastaaja on mies. Mallissa on vuosimuuttuja, jonka avulla tutkitaan, kuinka vuosi (2002 tai 2023) vaikuttaa selitettävään onnellisuusmuuttujaan.

Lineaaristen regressioanalyysien tulkinnassa huomioidaan regressiokertoimen (B) etumerkki ja suuruus. Tulkinnassa arvioidaan lisäksi p-arvon merkitsevyys, B-kertoimen keskihajonta (SE B), standardoitu regressiokerroin (β), 95 % luottamusväli sekä mallin selitysaste (R^2). Ordinaalisen probit-mallin tulkinnassa analysoidaan marginaalivaikutukset erikseen.

Linearisessa regressioanalyysissä tarkoituksena on selvittää yhden tai useamman selittävän muuttujan suhdetta selitettävään muuttujaan. Yleinen regressiomalli voidaan esittää seuraavasti:

$$Y_i = B_0 + B_1X_{1i} + B_2X_{2i} + \dots + B_kX_{ki} + u_i \quad (1)$$

Ensimmäisessä lineaarisessa regressioanalyysissä selitettävä muuttuja on faktorianalyysillä luotu onnellisuusfaktori. Mallin tarkoituksena on analysoida logaritmisten nettotulojen ja sosiodemografisten taustamuuttujien vaikutusta suomalaisten onnellisuuteen. Regressioanalyysissä jatkuvina selittävinä muuttujina kohdellaan ikää ja kotitalouden keskimääräisiä logaritmisia nettotuloja kuukaudessa. Kategorisia selittäviä muuttujia ovat työttömyys, avioliitto, opiskelijastatus, eläkkeellä oleminen, yrittäjyys, korkeakoulututkinto, sukupuoli ja sairaudet. Lopullinen regressioanalyysin malli voidaan esittää seuraavasti:

$$\begin{aligned} Y_i = & B_0 + B_1 \log\_tulot_i + B_2 työtön\_dummy_i + B_3 avioliitto_i \quad (2) \\ & + B_4 opiskelija\_dummy_i + B_5 eläkeläinen\_dummy_i \\ & + B_6 yrittäjä\_dummy_i + B_7 korkeakoulututkinto\_dummy_i + B_8 ikä_i \\ & + B_9 sukupuoli\_dummy_i + B_{10} sairaus\_dummy_i + u_i \end{aligned}$$

Jossa Y_i edustaa onnellisuusfaktoria intervalliasteikolla, B_0 on vakiokerroin, $B_1, B_2 \dots B_{10}$ ovat selittävien muuttujien kertoimet ja u_i virhetermi.

Seuraavassa lineaarisessa regressioanalyysissä tutkitaan miten voimakkaasti logaritmiset lisätulot vaikuttavat onnellisuuteen eri tuloluokissa. Muuttujat pysyvät samana kuin edellisessä regressioanalyysissä, mutta nyt malliin lisätään neljä uutta selittävää muuttujaa: alin tuloluokka, ylin tuloluokka ja niiden interaktio kertoimet logaritmisten tulojen suhteen.

$$\begin{aligned}
 Y_i = & B_0 + B_1 \log\_tulot_i + B_2 työtön\_dummy_i + B_3 avioliitto_i & (3) \\
 & + B_4 opiskelija\_dummy_i + B_5 eläkeläinen\_dummy_i \\
 & + B_6 yrittäjä\_dummy_i + B_7 korkeakoulututkinto\_dummy_i \\
 & + B_8 ikä_i + B_9 sukupuoli\_dummy_i + B_{10} sairaus\_dummy_i \\
 & + B_{11} alin\_tuloluokka_i + B_{12} ylin\_tuloluokka_i \\
 & + B_{13} interaktio\_log\_tulot\_alin\_tuloluokka_i \\
 & + B_{14} interaktio\_log\_tulot\_ylin\_tuloluokka_i + u_i
 \end{aligned}$$

Jossa Y_i edustaa onnellisuusfaktoria intervalliasteikolla, B_0 on vakiokerroin, $B_1, B_2 \dots B_{10}$ ovat selittävien muuttujien kertoimet ja u_i virhetermi.

Tilastollisen analyysin lopuksi suoritetaan ordinaalinen probit-malli, jolla tutkitaan, onko onnellisuus kasvanut tilastollisesti merkitsevästi vuosien 2002 ja 2023 välillä. Ordinaalisen probit-mallin tarkoituksena on selvittää, miten yhden tai useamman selittävän muuttujan avulla voidaan ennustaa järjestysasteikollisten havaintojen todennäköisyyksiä. Mallissa oletetaan havaitun ordinaalimuuttujan heijastavan taustalla olevaa jatkuvaa muuttujaa, joka määrittelee, mihin kategoriaan kukin havainto kuuluu. Latentin muuttujan malli voidaan esittää seuraavasti:

$$Y_i^* = B_0 + B_1 X_{1i} + B_2 X_{2i} + \dots + B_k X_{ki} + \varepsilon_i, \quad \varepsilon_i \sim N(0,1) \quad (4)$$

Mallissa Y_i^* on taustalla vaikuttava latentti onnellisuusmuuttuja, jonka perusteella havaittava ordinaalinen muuttuja Y_i määritellään kynnsarvojen avulla. Selittävinä muuttujina ovat logaritmiset tulot, työttömyys, avioliitto, opiskelijastatus, eläkeläinen, ikä, sukupuoli, vuosimuuttaja ja sairaus. Virhetermi ε_i oletetaan normaalijakautuneeksi keskiarvolla 0 ja varianssilla yksi. Lopullinen malli voidaan esittää seuraavassa muodossa:

$$\begin{aligned}
 Y_i^* = & B_0 + B_1 \log\_tulot_i + B_2 työtön\_dummy_i + B_3 avioliitto_i \\
 & + B_4 opiskelija\_dummy_i + B_5 eläkeläinen\_dummy_i \\
 & + B_6 ikä_i + B_7 sukupuoli\_dummy_i + B_8 vuosimuuttaja_i \\
 & + B_9 sairaus\_dummy_i + \varepsilon_i, \quad \varepsilon_i \sim N(0,1)
 \end{aligned} \tag{5}$$

Havaittavan ordinaalimuuttujan määrittely kynnsarvojen avulla esitetään seuraavassa muodossa:

$$Y_i = \begin{cases} 1, & jos\ Y_i^* \leq \tau_1, \\ 2, & jos\ \tau_1 < Y_i^* \leq \tau_2, \\ \vdots & \\ J, & jos\ \tau_{J-1} < Y_i^* \end{cases} \tag{6}$$

missä $\tau_1, \tau_2, \dots, \tau_{J-1}$ ovat mallin kynnsarvot. Näin ordinaalinen probit-malli ennustaa kunkin kategorian todennäköisyyttä selittävien muuttujien arvojen perusteella.

4 Tulokset

4.1 Faktorianalyysi

Ensimmäiseksi suoritetaan eksploratiivinen faktorianalyysi hyödyntäen ESS ERIC 2023-aineiston kysymyksiä, jotka mittasivat vastaajien subjektiivisia tunteita. Faktorianalyysin tuloksena löydettiin yksi pääfaktori, jota myöhemmin käytetään lineaarisissa regressioanalyysissä selitettävänä muuttujana. Analyysissä käytetyt muuttujat sekä tulokset on esitetty yksityiskohtaisesti taulukossa yksi. Faktorianalyysissä käytettiin maximum likelihood -ekstrahointimenetelmää, ja rotaatiomenetelmänä sovellettiin suorakulmaista Varimax-rotaatiota. Faktori nimetään onnellisuusfaktoriksi, ja se mittaa vastaajan onnellisuutta positiivisten subjektiivisten tunteiden kautta.

Faktorianalyysissä tarkasteltiin aineistosta löytyviä kysymyksiä subjektiivisista tunteista, ja lopulta valikoitui neljä kysymystä, jotka latautuvat voimakkaimmin yhdelle pääfaktorille. Taulukosta yksi käy ilmi, että yleinen tyytyväisyys ja onnellisuus latautuivat voimakkaimmin tälle faktorille, mikä vahvistaa niiden keskeisen roolin latentissa onnellisuusmittarissa. Esimerkiksi taulukon yksi mukaan yleisen onnellisuuden faktorilataus on erittäin korkea (88 %), mikä viittaa siihen, että kyseinen muuttuja on vahvasti ja positiivisesti yhteydessä onnellisuusfaktoriiin. Nautinnon ja onnellisuuden tunteet kuluneen viikon aikana eivät latautuneet faktoriiin yhtä vahvasti. Kuitenkin muut aineistosta löytyneet subjektiivisia tunteita mittaavat muuttujat latautuivat heikommin faktoriiin, joten nautinnon ja onnellisuuden tunteet kuluneen viikon aikana päätettiin jättää onnellisuusfaktoriiin.

Taulukko 1. Eksploratiivinen faktorianalyysi.

<i>Muuttuja</i>	<i>Onnellisuusfaktori</i>	<i>Kommunaliteetti</i>
Onnellisuus yleisesti	.88	.78
Tyytyväisyys yleisesti	.83	.70
Onnellisuus viikon aikana	.73	.48
Elämästä nauttiminen viikon aikana	.66	.40
Ominaisarvo	2.77	
Selitysosuus %	69.25	

Taulukosta yksi havaitaan, että muuttujat yleinen onnellisuus ja tyytyväisyys elämään saivat korkeimmat kommunaliteettiarvot, mikä osoittaa, että ne selittyvät parhaiten kyseisellä faktorilla. Tämän perusteella voidaan tulkita, että suurin osa näiden muuttujien vaihtelusta voidaan selittää faktorilla. Sen sijaan kysymykset vastaajien onnellisuuden ja ilon tunteista kuluneen viikon aikana saivat matalammat kommunaliteettiarvot, mikä viittaa siihen, että ne eivät ole yhtä vahvasti yhteydessä tähän faktoriin. Esimerkiksi kysymys elämästä nauttimisesta kuluneen viikon aikana muuttujan vaihtelusta voidaan selittää vain pieni osa (40 %) kyseisellä faktorilla.

Faktorianalyysin tuloksena saatiin yksi pääfaktori, jonka ominaisarvo on 2.77 ja joka selittää 69,25 % kokonaisvaihtelusta. Näin ollen 69,25 prosenttia alkuperäisten muuttujien kokonaisvarianssista pystytään selittämään faktorilla. Lopullinen faktori kattoi 59,01 prosenttia varianssista, mikä on riittävä taso yhteismitallisuuden arvioimiseksi. Ominaisarvon perusteella voidaan tulkita, että faktori selittää riittävän määrän muuttujien vaihtelusta. Mallin kohtalaisen hyvä kokonaisselitysstaste viittaa siihen, että faktorimalli selittää melko suuren osan muuttujien vaihtelusta.

Faktorianalyysin hyvyystestauksessa Bartlettin sfäärisyystesti osoitti tilastollisesti merkitsevän tuloksen, mikä viittaa siihen, että muuttujien väliset korrelaatiot ovat riittäviä faktorianalyysin suorittamiseen. Tulokset tukevat oletusta siitä, että subjektiivista onnellisuutta voidaan mitata yhdellä pääfaktorilla, joka koostuu eri muuttujista. Onnellisuusfaktoria hyödynnetään myöhemmin lineaarisissa regressioanalyysissä selitettävänä muuttujana.

4.2 Regressioanalyysi nettotulojen ja kontrollimuuttujien vaikutuksesta onnellisuuteen

Seuraavaksi tarkastellaan, kuinka kotitalouden logaritmiset nettotulot, työttömyys, siviilisääty, opiskelustatus, eläkkeellä oleminen, yrittäjäyys, korkeakoulututkinto, ikä, sukupuoli ja sairaudet selittävät faktorianalyysillä luotua onnellisuusfaktoria. Tätä varten hyödynnetään lineaarista regressioanalyysia, joka suoritetaan SPSS-ohjelmistolla. Analyysissä hyödynnetään ESS ERIC-aineiston vuoden 2023 suomalaisten otosta (N=1619).

Ennen lineaarisen regressioanalyysin suorittamista sosiodemografiset selittävät muuttujat muunnetaan dikotomisiksi eli kahteen luokkaan jaetuiksi muuttujiksi. Taulukosta kaksi löytyvät kategoristen muuttujien määritelmät, esimerkiksi sukupuolimuuttuja saa arvon yksi, mikäli vastaaja on mies. Jatkovina selittävinä muuttujina mallissa käytetään kotitalouden logaritmisia nettotuloja ja vastaajan ikää. Selitettävänä muuttujana käytetään faktorianalyysillä muodostettua onnellisuusfaktoria.

Seuraavaksi suoritetaan lineaarinen regressioanalyysi, jossa onnellisuusfaktoria käytetään selitettävänä muuttujana. Mallin selitysaste (R^2) on .138, eli malli selittää noin 13,8 % onnellisuuden varianssista valittujen muuttujien avulla. Selitysasteen perusteella voidaan todeta, että mallissa käytetyillä selittäville muuttujilla on havaittavissa vaikutusta onnellisuuteen, mutta suuri osa onnellisuuteen vaikuttavista tekijöistä jää analyysin ulkopuolelle. Analyysin tuloksien pohjalta voidaan havaita, että opiskelijastatus,

eläkkeellä oleminen ja korkeakoulututkinnon suorittaminen eivät tilastollisesti merkitsevästi selitä onnellisuusfaktoria, sen sijaan muiden muuttujien vaikutus onnellisuusfaktoriin on tilastollisesti merkitsevä (ks. taulukko 2).

Taulukko 2. Lineaarinen regressioanalyysi tulojen vaikutuksesta onnellisuuteen.

<i>Muuttuja</i>	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>95 % luottamusväli</i>	<i>β</i>	<i>p</i>
Logaritmiset tulot	.259	.054	[.153, .365]	.156	< .001
Työtön_dummy (1 = työtön)	-.365	.135	[-.630, -.100]	-.069	.007
Avoliitto_dummy (1 = naimisissa)	.193	.054	[.087, .299]	.103	< .001
Opiskelija_dummy (1 = opiskelija)	.155	.100	-.040, .350]	.045	.119
Eläkeläinen_dummy (1 = eläkeläinen)	.085	.080	[-.071, .241]	.043	.285
Yrittäjä_dummy (1 = yrittäjä)	-.159	.078	[-.313, -.006]	-.051	.042
Korkeakoulututkinto_dummy (1 = korkeakoulututkinto)	-.040	.052	[-.142, .061]	-.021	.433
Ikä	.005	.002	[.001, .010]	.110	.010
Sukupuoli_dummy (1 = mies)	-.101	.046	[-.191, -.010]	-.054	.029
Sairaus_dummy (1 = sairaus)	-.442	.049	[-.537, -.346]	-.230	< .001

Taulukon kaksi mukaan työttömyysmuuttuja on tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä alhaisempaan onnellisuuteen ($B = -0.365$, $p = .007$). Tämä tarkoittaa, että työttömät vastaajat kokevat keskimäärin 0.365 yksikköä matalamman onnellisuustason verrattuna työssä käyviin. Sairausmuuttuja on aineiston voimakkain yksittäinen tilastollisesti merkitsevästi ja negatiivisesti onnellisuusfaktoriin vaikuttava muuttuja ($B = -0.442$, $p < .001$), eli sairautta kokevat vastaajat raportoivat lähes puolen standardipoikkeaman verran alhaisempaa onnellisuutta verrattuna terveisiin.

Sen sijaan avioliitto on tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä korkeampaan onnellisuuteen ($B = 0.193$, $p < .001$), mikä viittaa siihen, että naimisissa olevat vastaajat raportoivat keskimäärin korkeampaa onnellisuutta kuin naimattomat. Myös yrittäjyys on tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä alhaisempaan onnellisuuteen ($B = -0.159$, $p = .042$), kun taas opiskelijat, eläkeläiset ja korkeakoulutetut eivät raportoineet tilastollisesti merkitsevästi korkeampaa tai alhaisempaa onnellisuutta.

Ikä on tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä hieman korkeampaan onnellisuuteen ($B = 0.005$, $p = .010$), eli iän kasvu ennusti lievästi korkeampaa onnellisuutta. Kun huomioidaan ikämuuttujan keskihajonta 18.8 vuotta (ks. taulukko 3), yhden keskihajonnan ero iässä vastaa noin 0.094 yksikön kasvua onnellisuusindeksissä. Sukupuoli-muuttujan osalta miehet raportoivat tilastollisesti merkitsevästi hieman alhaisempaa onnellisuutta kuin naiset ($B = -0.101$, $p = .029$).

Lineaarisen regressioanalyysin selitettävänä muuttujana toimii faktorianalyysillä muodostettu onnellisuusfaktori, jonka keskiarvo aineistossa on 0.009 ja keskihajonta 0.935 (ks. taulukko 3). Tulosten perusteella logaritmisten tulojen määrä on positiivisesti ja tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä korkeampaan onnellisuuteen ($B = 0.259$, $p < .001$). Kun nettotuloja käsitellään logaritmisina tuloina, kertoimen voi tulkita niin, että 100 %:n eli kaksinkertainen kasvu tuloissa lisää onnellisuusindeksiä keskimäärin 0.259 yksikköä. Tämä vaikutus on merkittävä, sillä se vastaa noin 28 % onnellisuusindeksin yhdestä standardipoikkeamasta. Tulojen logaritmuuttujan keskihajonta oli 0.564 (ks. taulukko 3), joten yksi keskihajonnan suuruinen ero tuloissa vastaa noin 0.146 yksikön muutosta onnellisuudessa (0.259×0.564).

Taulukko 3. Lineaarisen regressioanalyysin muuttujien deskriptiiviset tilastot.

<i>Muuttuja</i>	<i>N</i>	<i>Keskiarvo</i>	<i>Keskihajonta</i>
Onnellisuusfaktori	1477	.009	.935
Logaritmiset tulot	1477	8.062	.564
Työtön	1477	.032	.178
Avioliitto	1477	.467	.499
Opiskelija	1477	.081	.273
Eläkeläinen	1477	.333	.471
Yrittäjä	1477	.097	.297
Korkeakoulututkinto	1477	.397	.489
Ikä	1477	53	18.824
Sukupuoli	1477	.500	.500
Sairaus	1477	.384	.487

Yhteenvetona voidaan todeta, että logaritmiset tulot, terveys, työllisyystilanne, siviilisääty, yrittäjyys, ikä ja sukupuoli vaikuttavat tilastollisesti merkitsevästi suomalaisten onnellisuuteen. Logaritmiset tulot ja naimisissa oleminen vaikuttavat eniten suomalaisten onnellisuuteen positiivisesti. Sen sijaan sairaudet ja työttömyys ovat merkittävimmät suomalaisten onnellisuuteen negatiivisesti vaikuttavat muuttujat.

4.3 Regressioanalyysi lisätulojen vaikutuksesta onnellisuuteen eri tuloluokissa

Seuraavaksi tutkitaan lineaarisen regressioanalyysin avulla, miten voimakkaasti logaritmiset lisätulot vaikuttavat onnellisuusfaktoriin kolmessa eri tuloluokassa. Aineistona analyysissä käytetään ESS ERIC-aineiston vuoden 2023 suomalaisten otosta. Selittävät sosiodemografiset taustamuuttujat ovat samoja kuin edellisessä lineaarisessa regressioanalyysissä, eli vastaaja saa arvon yksi, mikäli hän kuuluu kyseiseen ryhmään.

Sukupuolimuuttujan osalta miehet saavat arvon yksi. Analyysissä onnellisuusfaktori on selitettävä muuttuja. Nyt regressioanalyysiin sisällytetään neljä uutta muuttujaa: alin tuloluokka, ylin tuloluokka ja kaksi interaktio muuttujaa. Tässä analyysissä keskitytään tarkastelemaan uusien lisättyjen muuttujien tilastollisia merkitsevyyssasteita, eli onko lisätuloilla voimakkaampi vaikutus suomalaisten onnellisuuteen alempi- ja ylempituloisten osalta verrattuna keskituloisiin.

Aluksi SPSS-ohjelmistolla tulomuuttuja jaetaan kolmeen yhtä suureen tuloluokkaan: pienituloiset eli alin tulokolmannes, keskituloiset eli keskimäinen tulokolmannes sekä suurituloiset eli ylin tulokolmannes. Muuttujissa arvo yksi tarkoittaa, että vastaaja kuuluu kyseiseen tuloryhmään. Seuraavaksi luodaan kaksi interaktiotermiä logaritmisten tulojen ja tuloluokkien yhteisvaikutuksien tarkastelemiseksi. Ensimmäinen interaktiomuuttuja muodostetaan kertomalla logaritmiset tulot alimpaan tuloryhmään kuulumista ilmaisevalla muuttujalla, ja toinen vastaavasti kertomalla logaritmiset tulot ylimpään tuloryhmään kuulumista ilmaisevalla muuttujalla.

Näin malliin saadaan neljä uutta muuttujaa: dummy-muuttuja, joka ilmaisee kuulumisen alimpaan tulokolmannekseen, dummy-muuttuja, joka ilmaisee kuulumisen ylimpään tulokolmannekseen. Lisäksi malliin sisällytetään kaksi interaktiomuuttujaa, joista toinen kuvaa logaritmisten tulojen ja alimpaan tuloryhmään kuulumisen yhteisvaikutusta ja toinen logaritmisten tulojen ja ylimpään tuloryhmään kuulumisen yhteisvaikutusta. Analyysissä viitearvo vertailuryhmäksi asetetaan keskimäinen tuloryhmä, jättämällä se pois mallista.

Seuraavaksi suoritetaan lineaarinen regressioanalyysi, johon on nyt lisätty uudet tuloluokka ja interaktiomuuttujat. Mallin selitysaste (R^2) on .141, eli malli onnistuu selittämään noin 14,1 % onnellisuuden varianssista valittujen muuttujien avulla. Tulos myötäilee aiemmin tehtyä lineaarista regressioanalyysiä, eli vaikka mallissa käytetyillä selittäväillä muuttujilla on havaittavissa vaikutusta onnellisuuteen, suuri osa siihen vaikuttavista tekijöistä jää analyysin ulkopuolelle.

Taulukko 4. Lisätulot ja onnellisuus: regressio eri tuloryhmissä.

<i>Muuttuja</i>	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>95 % luottamusväli</i>	<i>β</i>	<i>p</i>
Logaritmiset tulot	.101	.261	[-.411, .613]	.061	.699
Työtön	-.350	.136	[-.618, -.083]	-.066	.010
Avoliitto	.187	.055	[.079, .295]	.100	<.001
Opiskelija	.173	.101	[-.026, .371]	.050	.089
Eläkeläinen	.066	.080	[-.091, .223]	.033	.410
Yrittäjä	-.164	.078	[-.318, -.011]	-.052	.036
Korkeakoulututkinto	-.037	.052	[-.139, .064]	-.020	.469
Ikä	.006	.002	[.002, .010]	.119	.006
Sukupuoli (1 = mies)	-.105	.046	[-.196, -.015]	-.056	.023
Sairaus	-.441	.049	[-.536, -.346]	-.229	<.001
Alin tulokolmannes	-1.684	2.374	[-6.341, 2.974]	-.818	.478
Ylin tulokolmannes	1.531	2.788	[-3.937, 6.999]	.788	.583
Interaktio logtulot * alin tulokolmannes	.205	.301	[-.386, .795]	.730	.496
Interaktio logtulot * ylin tulokolmannes	-.172	.336	[-.831, .486]	-.766	.608

Taulukosta neljä havaitaan, että alimman tulokolmanneksen osalta tulokset viittaavat siihen, että sen vaikutus on negatiivinen, mutta tilastollisesti ei merkitsevä ($B = -1.684$, $p = .478$). Myös ylimmän tulokolmanneksen kertoimen suunta on positiivinen ($B = 1.531$), mutta se ei ole merkitsevä ($p = .583$). Luottamusvälit ovat molemmissa tapauksissa varsin laajoja, mikä viittaa siihen, ettei näiden tuloryhmien vaikutuksesta voi vetää varmoja johtopäätöksiä.

Taulukosta neljä havaitaan, että interaktiotermit, joissa logaritmiset tulot kerrotaan joko alimmalla tai ylimmällä tuloluokalla, eivät nekään osoita tilastollisesti merkitsevää yhteyttä. Luottamusvälien laajuus ja p-arvojen suuruus viittaavat siihen, ettei näiden vuorovaikutusten perusteella voida tehdä vahvoja päätelmiä mallin selitettävän muuttujan suhteen. Tuloksien perusteella voidaan todeta, että alimpaan ja ylimpään tuloluokkaan kuuluminen, mukaan lukien niiden vuorovaikutukset logaritmisten tulojen kanssa, näyttäisi tässä aineistossa jäävän tilastollisesti merkityksettömäksi. Tulosten perusteella ei voida osoittaa, että lisätulojen vaikutus onnellisuuteen poikkeaisi tilastollisesti merkitsevästi alimmassa tai ylimmässä tuloluokassa verrattuna keskimmäiseen tuloluokkaan, joka toimi vertailuryhmänä.

4.4 Ordinaalinen probit-malli onnellisuuden muutoksista vuosien 2002–2023

Tilastollisen analyysiosuuden lopuksi suoritetaan ordinaalinen probit-malli, jossa tarkastellaan erityisesti, onko suomalaisten onnellisuus kasvanut tilastollisesti merkitsevästi vuosien 2002 ja 2023 välillä. Analyysin aineistona käytetään ESS ERIC-aineistojen vuosien 2002 ja 2023 (N=3274) pohjalta muodostettua yhdistettyä aineistoa. Analyysin selitettävänä muuttujana kohdellaan tässä mallissa onnellisuusmuuttujaa. Onnellisuusmuuttuja on luotu yhdistämällä molemmista aineistosta löytyvät kysymykset, joihin vastaaja on arvioinut asteikolla 1–10 onnellisuuttaan ja tyytyväisyyttään yleisesti. Aineistojen eroavaisuuksien vuoksi faktorianalyysissä muodostettua onnellisuusfaktoria ei siis käytetä tämän analyysin osalta. Jatkuvina selittävinä muuttujina kohdellaan kotitalouden logaritmisia nettotuloja ja ikää. Lisäksi malliin lisätään taustamuuttujina: työttömyys, siviilisääty, opiskelijastatus, eläkkeellä oleminen, sukupuoli, vuosi ja sairaus. Muuttujissa arvo yksi tarkoittaa, että vastaaja kuuluu kyseiseen ryhmään. Sukupuolimuuttujassa miehet saavat arvon yksi, ja vuosimuuttuja voi saada arvon 2002 tai 2023.

Ordinaalisen probit-mallin selitysaste (Pseudo $R^2 = 0.022$) on kohtalaisen matala, mutta kuten LR-testin arvo ($\chi^2 (9) = 330.08$, $p < .001$) osoittaa, malli on tilastollisesti merkitsevästi parempi kuin pelkkä perusmalli ilman selittäjiä. Taulukon viisi tulosten perusteella positiivisesti ja tilastollisesti merkitsevästi suomalaisten onnellisuuteen vaikuttavat logaritmiset nettotulot, avioliitto, opiskelijastatus ja eläkkeellä oleminen. Toisaalta tulokset osoittavat, että tilastollisesti merkitsevästi suomalaisten onnellisuuteen negatiivisesti vaikuttavia muuttujia ovat työttömyys, sairaudet ja mies sukupuoli. Tulokset ovat johdonmukaisia lineaaristen regressioanalyysien tuloksien kanssa.

Taulukko 5. Ordinaalinen probit-malli yhdistetyllä aineistolla.

<i>Muuttuja</i>	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>95% luottamusväli</i>	<i>p</i>
Logaritmiset tulot	.206	.033	[.141, .271]	<.001
Työtön	-.253	.093	[-.435, -.070]	.007
Avioliitto	.271	.042	[.189, .352]	<.001
Opiskelija	.231	.073	[.088, .375]	.002
Eläkeläinen	.219	.064	[.097, .346]	<.001
Ikä	.001	.000	[-.000, .006]	.076
Sukupuoli (1 = mies)	-.184	.036	[-.254, -.114]	<.001
Vuosimuuttuja	.003	.002	[-.000, .006]	.083
Sairaus	-.426	.040	[-.505, -.348]	<.001

Taulukosta viisi selviää ordinaalisen probit-mallin tulokset, joiden perusteella voidaan havaita, että logaritmiset nettotulot ovat tilastollisesti merkitsevä ja positiivisesti onnellisuutta selittävä tekijä tässäkin analyysissä ($B = .206$, $p < .001$). Suuremmat logaritmiset tulot ovat näin ollen yhteydessä korkeampaan koettuun onnellisuuteen. Sen sijaan työttömyys- ($B = -.253$, $p = .007$) ja sairausmuuttujat ($B = -.426$, $p < .001$) ovat tilastollisesti merkitseviä negatiivisesti onnellisuuteen vaikuttavia muuttujia.

Taulukon viisi tulosten perusteella siviilisääty ($B = .271$, $p < .001$), opiskelijastatus ($B = .231$, $p = .002$) ja eläkkeellä oleminen ($B = .219$, $p < .001$) vaikuttavat tilastollisesti merkitsevästi korkeampaan onnellisuuteen, kun taas sukupuolimuuttujan arvot ($B = -.184$, $p < .001$) viittaisivat siihen, että miehet raportoivat tilastollisesti merkitsevästi matalampaa onnellisuutta kuin naiset. Ikä ($B = .001$, $p = .076$) ja vuosimuuttuja ($B = .003$, $p = .083$) eivät tässä mallissa ole tilastollisesti merkitseviä. Tulosten perusteella voidaan todeta, että suomalaisten onnellisuus ei ole tilastollisesti merkitsevästi noussut tarkastelujaksolla 2002–2023. Tilastollisen analyysin tulokset viittaavat Easterlinin paradoksiin suomalaisten aineistojen osalta.

Seuraavaksi tarkastellaan ordinaalisen probit-mallin marginaalivaikutusanalyysin tuloksia. Analyysin tekstiosuudessa on erityisesti huomioitu luokat, joissa on eniten vastaajia. Taulukosta kuusi havaitaan vastaajien jakautuminen eri onnellisuusluokkiin (asteikolla 1–10 puolen yksikön välein) sekä logaritmisten tulojen marginaalivaikutus (dy/dx) todennäköisyyteen kuulua tiettyyn tasoon ordinaalisessa probit-mallissa. Kaikkia ordinaaliseen probit-malliin sisällytettyjä kontrollimuuttujia ei lisätty taulukkoon kuusi, mutta suurimpien onnellisuusluokkien osalta niiden arvoja analysoidaan tekstin muodossa. Suurin osa vastaajista sijoittuu luokkiin 7–10, ja korkein yksittäinen luokka on kahdeksan (21,54 % vastaajista). Taulukosta kuusi havaitaan, että onnellisuusasteikolla alle seitsemään kuuluvia vastaajia on ainoastaan 13,82 % kaikista vastaajista.

Taulukko 6. Onnellisuusjakaumat ja tulojen marginaalivaikutukset probit-mallissa.

<i>Onnellisuus</i>	<i>Vastaajien lukumäärä</i>	<i>Prosenttiosuus</i>	<i>Kumulatiivine n % osuus</i>	<i>Log_tulot dy/dx</i>	<i>p-arvo</i>
1	3	0,08 %	0,14 %	- .0002	.315
1.5	1	0,03 %	0,17 %	- .0002	.317
2	9	0,25 %	0,42 %	- .0012	.008
2.5	16	0,45 %	0,87 %	- .0062	.001
3	20	0,56 %	1,43 %	- .0025	>.001
3.5	23	0,65 %	2,08 %	- .0024	>.001
4	44	1,24 %	3,31 %	- .0046	>.001
4.5	30	0,84 %	4,16 %	- .0028	>.001
5	70	1,97 %	6,12 %	- .0062	>.001
5.5	50	1,40 %	7,53 %	- .0040	>.001
6	93	2,61 %	10,14 %	- .0068	>.001
6.5	131	3,68 %	13,82 %	- .0086	>.001
7	268	7,53 %	21,34 %	- .0138	>.001
7.5	346	9,72 %	31,06 %	- .0125	>.001
8	767	21,54 %	52,60 %	- .0091	>.001
8.5	522	14,66 %	67,26 %	.0075	>.001
9	721	20,25 %	87,50 %	.0304	>.001
9.5	210	5,90 %	93,40 %	.0146	>.001
10	235	6,60 %	100 %	.0252	>.001

Taulukon kuusi tuloksien perusteella voidaan havaita, että logaritmiset tulot vähentävät todennäköisyyttä sijoittua matalille tai keskitason onnellisuuden tasoille. Esimerkiksi onnellisuusluokassa seitsemän logaritmisten tulojen vaikutus on negatiivinen ($dy/dx = -0,0138$, $p < 0,001$), mikä tarkoittaa, että suuremmat tulot pienentävät todennäköisyyttä

kuulua tähän ryhmään. Toisin sanoen, tulojen kasvu näyttäisi "työntävän" vastaajia pois alemmilla onnellisuustasoilta.

Tämä kehitys muuttuu luokan 8.5 kohdalla, jossa vaikutus kääntyy positiiviseksi ($dy/dx = 0,0075$, $p < 0,001$). Tämän jälkeen suuremmat tulot lisäävät todennäköisyyttä sijoittua onnellisuusasteikon yläpäähän. Esimerkiksi onnellisuusluokassa yhdeksän vaikutus on $dy/dx = 0,0304$ ja luokassa 10 $dy/dx = 0,0252$, mikä viittaa siihen, että korkeammat tulot ovat yhteydessä suurempaan onnellisuuteen. Lisäksi voidaan havaita, että tulojen vaikutus on voimakkaampi onnellisuusluokassa yhdeksän kuin korkeammassa onnellisuusluokassa kymmenen. Suurimmassa osassa onnellisuusluokkia vaikutukset ovat tilastollisesti merkitseviä. Poikkeuksena ovat aivan matalimmat tasot, joissa tulot eivät näytä vaikuttavan tilastollisesti merkitsevästi, joka voi johtua vastaajien vähäisestä määrästä.

Logaritmisten tulojen marginaalivaikutus korkeimpaan onnellisuusluokkaan on positiivinen ja tilastollisesti merkitsevä ($dy/dx = 0,0252$, $p < 0,001$). Muut tekijät vaikuttavat seuraavasti: työttömyys vähentää todennäköisyyttä raportoida korkein onnellisuus ($dy/dx = -0,031$, $p = 0,007$), samoin sairaus ($dy/dx = -0,052$, $p < 0,001$). Avioliitto ($dy/dx = 0,033$, $p < 0,001$), opiskelijastatus ($dy/dx = 0,028$, $p = 0,002$) ja eläkkeellä oleminen ($dy/dx = 0,027$, $p = 0,001$) lisäävät tilastollisesti merkitsevästi todennäköisyyttä raportoida korkein onnellisuusarvo. Toisaalta iän vaikutus ($dy/dx = 0,003$, $p = 0,076$) ei ole tilastollisesti merkitsevä. Miehet sen sijaan raportoivat tilastollisesti merkitsevästi ja vähemmän todennäköisesti kuuluvansa korkeimpaan onnellisuusluokkaan ($dy/dx = -0,023$, $p < 0,001$). Vuosimuuttujan vaikutus ($dy/dx = 0,005$, $p = 0,085$) ei ole tilastollisesti merkitsevä.

Onnellisuusmuuttujan luokassa yhdeksän logaritmisilla tuloilla on edelleen tilastollisesti merkitsevä ja positiivinen vaikutus ($dy/dx = 0,0304$, $p < 0,001$). Työttömyydellä on negatiivinen vaikutus ($dy/dx = -0,037$, $p = 0,007$), kun taas naimisissa olevat ($dy/dx = 0,040$, $p < 0,001$), opiskelijat ($dy/dx = 0,034$, $p = 0,002$) ja eläkeläiset ($dy/dx = 0,033$, $p <$

0,001) kuuluvat todennäköisemmin tähän onnellisuusluokkaan. Miessukupuoli ($dy/dx = -0,027$, $p < 0,001$) laskee todennäköisyyttä sijoittua onnellisuusmuuttujan luokkaan yhdeksän. Vuosimuuttujan ($dy/dx = 0,001$, $p = 0,083$) ja iän ($dy/dx = 0,00045$, $p = 0,075$) vaikutukset eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Sairaus vaikuttaa tilastollisesti merkitsevästi ($dy/dx = -0,063$, $p < 0,001$) todennäköisyyteen ettei vastaaja päädy tähän onnellisuusluokkaan

Onnellisuusmuuttujan luokassa kahdeksan logaritmiset tulot vähentävät todennäköisyyttä sijoittua tähän ryhmään tilastollisesti merkitsevästi ($dy/dx = -0,009$, $p < 0,001$). Myös naimisissa oleminen ($dy/dx = -0,012$, $p < 0,001$), opiskelijastatus ($dy/dx = -0,010$, $p = 0,002$) ja eläkkeellä oleminen ($dy/dx = -0,010$, $p = 0,001$) pienentävät tilastollisesti merkitsevästi todennäköisyyttä raportoida onnellisuusluokka kahdeksan. Työttömyys ($dy/dx = 0,011$, $p = 0,009$) ja sairaus ($dy/dx = 0,019$, $p < 0,001$) sen sijaan lisäävät tilastollisesti merkitsevästi todennäköisyyttä kuulua onnellisuusluokkaan kahdeksan. Iällä ($dy/dx = 0,0001$, $p = 0,859$), sukupuolella (mies=1, $dy/dx = 0,004$, $p = 0,382$) ja vuosimuuttujalla ($dy/dx = -0,00013$, $p = 0,859$) ei ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta. Pienemmät tulot, työttömyys ja sairaudet nostavat todennäköisyyttä kuulua onnellisuusluokkaan kahdeksan.

Onnellisuusmuuttujan luokassa seitsemän logaritmiset tulot pienentävät todennäköisyyttä sijoittua tähän luokkaan tilastollisesti merkitsevästi ($dy/dx = -0,014$, $p < 0,001$). Samankaltainen tilastollisesti merkitsevä negatiivinen vaikutus nähdään myös naimisissa olevilla ($dy/dx = -0,018$, $p < 0,001$), opiskelijoilla ($dy/dx = -0,016$, $p = 0,002$) ja eläkeläisillä ($dy/dx = -0,015$, $p = 0,001$). Sen sijaan työttömyys ($dy/dx = 0,017$, $p = 0,007$) ja sairaudet ($dy/dx = 0,029$, $p < 0,001$) kasvattavat tilastollisesti merkitsevästi todennäköisyyttä kuulua tähän ryhmään. Miehet raportoivat hieman todennäköisemmin kuuluvansa onnellisuusluokkaan seitsemän ($dy/dx = 0,012$, $p < 0,001$). Vuosimuuttujan ($dy/dx = -0,00063$, $p = 0,085$) ja iän ($dy/dx = -0,00025$, $p = 0,077$) vaikutukset eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Suuremmat tulot ja suotuisat

elämäntilanteet näyttävät ohjaavan vastaajia pois onnellisuusluokasta seitsemän, kun taas työttömyys ja sairaus lisäävät siihen kuulumisen todennäköisyyttä.

Ordinaalisen probit-mallin marginaalivaikutusanalyysin yhteenvedona voidaan todeta, että onnellisuusluokkaan kahdeksan päädytään todennäköisemmin, jos logaritmiset tulot ovat pienemmät ja elämäntilanne on epäsuotuisa esimerkiksi sairauksien osalta. Toisin sanoen, korkeammat logaritmiset tulot ja suotuisat elämäntilanteet lisäävät todennäköisyyttä raportoida korkeampi onnellisuusluokka kuin kahdeksan. Logaritmisten tulojen osalta käännekohta tapahtuu onnellisuusluokassa 8.5, eli logaritmisten tulojen kasvaessa todennäköisyys asettua tälle tai korkeammalle onnellisuustasolle nousee. Samankaltaisesti onnellisuusluokkiin yhdeksän ja kymmenen päädytään todennäköisemmin silloin, kun vastaajien elämäntilanteet ovat suotuisia.

5 Johtopäätökset

Tämä pro gradu -tutkielma tarkasteli logaritmisten nettotulojen vaikutusta suomalaisten onnellisuuteen ja niiden kasvun vaikutusta onnellisuuteen eri tuloluokissa. Lisäksi tutkittiin, miten suomalaisten onnellisuus on kehittynyt vuosien 2002 ja 2023 välillä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, onko ESS ERIC-aineistojen Suomen otoksien pohjalta havaittavissa Easterlinin paradoksi, jonka mukaan suuremmat tulot ovat yhteydessä korkeampaan onnellisuuteen yksilötasolla, mutta kansallisella tasolla talouskasvu ei välttämättä lisää pitkällä aikavälillä väestön keskimääräistä onnellisuutta samassa suhteessa. Tutkielman tutkimuskysymykset olivat seuraavat: 1) Miten kotitalouden logaritmiset nettotulot kuukaudessa vaikuttavat suomalaisten onnellisuuteen, ja miten niiden lisääntyminen vaikuttaa onnellisuuteen eri tuloluokissa? 2) Miten suomalaisten onnellisuus on kehittynyt vuosien 2002–2023 välillä?

Tutkielman tilastollisessa analyysissä suoritettiin kaksi regressioanalyysiä ja ordinaalinen probit-malli. Kaikkien analyysimenetelmien tulokset osoittavat johdonmukaisesti, että kotitalouden logaritmiset nettotulot vaikuttavat tilastollisesti merkitsevästi ja positiivisesti onnellisuuteen, kun sosiodemografiset kontrollimuuttujat on sisällytetty malliin. Ensimmäisen regressioanalyysin tulosten mukaan logaritmisten nettotulojen kaksinkertaistuminen lisää onnellisuusindeksiä keskimäärin 0,259 yksikköä, mikä vastaa noin 28 % yhden standardipoikkeaman vaikutusta. Tulokset ovat johdonmukaisia Kainulaisen (2018) tutkimuksen kanssa, jossa todettiin, että Suomessa tulojen ja onnellisuuden välillä on maltillinen positiivisen korrelaatio.

Tutkielman toisessa lineaarisessa regressioanalyysissä osoitettiin, että alimman tuloryhmän vaikutus on negatiivinen ja ylimmän positiivinen, mutta kumpikaan ei ollut tilastollisesti merkitsevää. Laajat luottamusvälit ja tilastollisesti merkityksettömät interaktiotermi viittaavat siihen, ettei logaritmisten lisätulojen vaikutuksesta voi tehdä varmoja johtopäätöksiä suomalaisten osalta. Näin ollen logaritmisten lisätulojen vaikutus suomalaisten onnellisuuteen ei poikkea tilastollisesti merkitsevästi alimmassa tai ylimmässä tuloluokassa verrattuna keskituloisten vertailuryhmään. Tämä tulos

myötäilee Stevensonin ja Wolfersin (2008, 2013) tutkimuksia, joiden mukaan logaritmisilla lisätuloilla voi olla positiivinen yhteys onnellisuuteen myös ylemmissä tuloluokissa. Logaritmisten tulojen käyttö korostaa tulojen vähenevää rajahyötyä, joten tilastollisen analyysin tulokset osin myötäilevät myös Kainulaisen (2018) tutkimusta, jonka mukaan Suomessa suhteellisten tulojen osalta jokainen lisäeuro tuottaa lisää onnellisuutta.

Tilastollisen analyysin lopuksi suoritettiin ordinaalinen probit-malli, jolla erityisesti tutkittiin, miten suomalaisten onnellisuus on muuttunut vuosien 2002 ja 2023 välillä. Tulosten perusteella suomalaisten onnellisuus ei ole tilastollisesti merkitsevästi noussut tarkastelujakson aikana, jolloin Suomen BKT on noussut 15,1 prosenttia. Tutkielman tuloksien perusteella Suomessa logaritmiset tulot vaikuttavat tilastollisesti merkitsevästi onnellisuuteen yksilötasolla, mutta talouskasvu ei ole lisännyt suomalaisten onnellisuutta tilastollisesti merkitsevästi, joka viittaisi siihen, että Suomen ESS ERIC-aineistojen osalta on havaittavissa Easterlinin paradoksi. Tulokset ovat johdonmukaisia aiempien tutkimusten kanssa (Easterlin 1974, 1995; Di Tella & MacCulloch 2008, Cantril 1965, Smith 1979, Campbell 1981). Toisaalta Suomen ESS ERIC-aineistojen osalta ei ole havaittavissa samankaltaista tulosta kuin Stevensonin ja Wolfersin (2008) tutkimuksessa, jossa todettiin BKT:n kasvun lisäävän onnellisuutta yksilötasolla.

Tilastollisten analyysien tulosten perusteella sosiodemografiset muuttujat työttömyys ja sairaudet olivat johdonmukaisesti kaikissa analyysimenetelmissä tilastollisesti merkitsevästi ja eniten negatiivisesti suomalaisten onnellisuuteen vaikuttavia muuttujia. Tulokset ovat johdonmukaisia aiempien tutkimusten kanssa, joissa on todettu työttömyyden heikentävän hyvinvointia, onnellisuutta ja tyytyväisyyttä (Clark & Oswald, 1994; Di Tella ym., 2000; Easterlin 1974; Böckerman & Ilmakunnas, 2006). Myös sairauksien osalta tulokset ovat johdonmukaisia Easterlinin (2001) tutkimuksen kanssa, jossa todettiin sairauksien vaikuttavan universaalisti negatiivisesti onnellisuuteen. Lisäksi tilastollisen analyysin tulokset osoittavat, että miehet ovat tilastollisesti merkitsevästi vähemmän onnellisempia verrattuna naisiin, joka johdonmukainen aiempien

tutkimusten (Salonen & Konkka, 2022; Diener & Tay, 2015) kanssa. Lisäksi havaittiin, että yrittäjyys on tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä hieman alhaisempaan onnellisuuteen Suomessa.

Tilastollisten analyysien tulosten perusteella avioliitto vaikutti tilastollisesti merkitsevästi ja positiivisesti suomalaisten onnellisuuteen. Tämä havainto myötäilee Easterlinin (1974) ja Layardin (2005) tutkimusten tuloksia. Samoin ikä oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä hieman korkeampaan onnellisuuteen Suomessa, mikä on johdonmukainen tulos World Happiness Reportin (2025) havaintojen kanssa, joiden mukaan suomalaisten onnellisuus kasvaa iän myötä.

Lineaaristen regressioanalyysien tulosten perusteella korkeakoulututkinto, eläkeläisyys tai opiskelijastatus eivät tilastollisesti merkitsevästi vaikuttaneet suomalaisten onnellisuuteen. Korkeakoulututkinnon osalta tulos myötäilee Helliwellin (2003) ja Salosen & Konkan (2022) tutkimusten tuloksia, joiden mukaan korkeakoulututkinnon vaikutus hyvinvointiin ei ollut tilastollisesti merkitsevä muiden kontrollimuuttujien ollessa vakioituja. Tilastollisen analyysin ja Suomessa tehtyjen aiempien tutkimuksien perusteella näyttäisi siltä, ettei Suomessa korkeakoulututkinto vaikuta yhtä voimakkaasti onnellisuuteen tai sen vaikutus on huomioitu muiden taustamuuttujien osalta.

Tutkielman aineistona käytettiin ESS ERIC-aineistojen Suomen osuuksia, joka voi rajoittaa tutkielman kansainvälistä yleistettävyyttä, sillä Suomi on pärjännyt viime vuosina poikkeuksellisen hyvin kansainvälisissä onnellisuusmittauksissa. Suomessa laaja sosiaaliturva ja tulonsiirrot tasapainottavat onnellisuutta. Tämä voi johtaa siihen, että alemman tuloluokan edustajat arvioivat keskimäärin korkeampia onnellisuustasoja verrattuna muiden maiden vastaajiin. Esimerkiksi yhdistetyllä aineistolla suoritettun onnellisuusjakauman perusteella onnellisuusasteikolla luokkaan alle seitsemän kuuluvia suomalaisia vastaajia on ainoastaan 13,82 prosenttia.

Tutkielman rajoitteet liittyvät sekä aineiston luonteeseen että käytettyihin analyysimenetelmiin. Tilastollisten analyysien menetelmät osoittivat tilastollisesti merkitsevän yhteyden tulojen ja onnellisuuden välillä, mutta mallien selitysasteet jäivät alhaisiksi. Tämä viittaa siihen, että onnellisuuden moniulotteisena ilmiönä vaikuttaa myös useita muita tekijöitä, joita tilastolliset analyysimallit eivät huomioineet. Selitysasteiden alhaisuus tulojen ja onnellisuuden välisestä yhteydestä ei ole poikkeuksellista. Useiden aiempien tutkimuksien alhaiset selitysasteet tulojen ja onnellisuuden välisestä yhteydestä myötäilevät tässä tutkielmassa käytettyjen tilastollisten analyysimenetelmien selitysasteita (Easterlin ym., 2010; Kahneman & Deaton, 2010; Kainulainen, 2018).

Toinen keskeinen rajoite liittyy tutkimuksen subjektiiviseen näkökulmaan, sillä aineisto perustuu onnellisuuden itsearviointeihin. Aiemmat empiiriset tutkimukset osoittavat, että subjektiivisen onnellisuuden mittaamisen luotettavuudesta ja vakaudesta käydään yhä keskustelua. Tutkijat ovat esittäneet sekä puolustavia, että kriittisiä näkemyksiä mittausmenetelmistä. Yhteenvedona voidaan todeta, että tutkielman subjektiivinen luonne asettaa onnellisuuden mittausmenetelmien kyseenalaisen luotettavuuden ja vakauden tutkielman keskeisiksi rajoitteiksi.

Lähteet

Abramovitz, M. (1959). The welfare interpretation of secular trends in national income and product. In M. Abramovitz ym. (toim.), *The allocation of economic resources: Essays in honor of Bernard Francis Haley* (s. 1–22). Stanford University Press.

American Institute of Public Opinion. (1956). *Public opinion survey results on happiness*.

Andersson, J. O. (2022). Explaining Finnish economic and social success – and happiness. *Social Europe*. <https://doi.org/10.33067/SE.4.2022.7>

Baril, A. (2021). The challenge of measuring well-being as philosophers conceive of it. In M. T. Lee, L. D. Kubzansky & T. J. VanderWeele (toim.), *Measuring well-being: Interdisciplinary perspectives from the social sciences and the humanities* (s. 257–284). Oxford University Press.

Bentham, J. (1789). *An introduction to the principles of morals and legislation*. Clarendon Press.

Bradburn, N. M. (1969a). NORC data (s. 40).

Bradburn, N. M. (1969b). *The structure of psychological well-being*. Aldine.

Böckerman, P., & Ilmakunnas, P. (2006). Elusive effects of unemployment on happiness. *Social Indicators Research*, 79(1), 159–169. <https://doi.org/10.1007/s11205-005-4609-5>

Campbell, A. (1981). *The sense of well-being in America*. McGraw-Hill.

Cantril, H. (1951). *Public opinion, 1935–1946*. Princeton University Press.

- Cantril, H. (1965). *Patterns of human concerns*. Rutgers University Press.
- Clark, A. E., & Oswald, A. J. (1994). Unhappiness and unemployment. *The Economic Journal*, 104(424), 648–659. <https://doi.org/10.2307/2234639>
- Clark, A. E., Frijters, P., & Shields, M. A. (2008). Relative income, happiness, and utility: An explanation for the Easterlin paradox and other puzzles. *Journal of Economic Literature*, 46(1), 95–144. <https://doi.org/10.1257/jel.46.1.95>
- Cummins, R. A. (2000). Objective and subjective quality of life: An interactive model. *Social Indicators Research*, 52(1), 55–72.
- Davis, J. A. (1965). *Education for positive mental health*. Aldine.
- Deaton, A. (2008). Income, health, and well-being around the world: Evidence from the Gallup World Poll. *Journal of Economic Perspectives*, 22(2), 53–72. <https://doi.org/10.1257/jep.22.2.53>
- Delle Fave, A., Massimini, F., & Bassi, M. (2011). Hedonism and eudaimonism in positive psychology. In A. Delle Fave, F. Massimini & M. Bassi (toim.), *Psychological selection and optimal experience across cultures: Social empowerment through personal growth* (s. 1–22). Springer Press.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542–575. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542>
- Diener, E., & Seligman, M. E. P. (2004). Beyond money: Toward an economy of well-being. *Psychological Science in the Public Interest*, 5(1), 1–31. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2004.00501001.x>

- Diener, E., & Tay, L. (2015). Subjective well-being and human welfare around the world as reflected in the Gallup World Poll. *International Journal of Psychology, 50*(2), 135–149.
- Di Tella, R., MacCulloch, R. J., & Oswald, A. J. (2000). Preferences over inflation and unemployment: Evidence from surveys of happiness. [Working paper].
- Di Tella, R., & MacCulloch, R. (2008). Happiness adaptation to income beyond “basic needs.” *National Bureau of Economic Research Working Paper No. 14539*.
<https://doi.org/10.3386/w14539>
- Duesenberry, J. S. (1952). *Income, saving and the theory of consumer behavior*. Harvard University Press.
- Easterlin, R. A. (1974). Does economic growth improve the human lot? Some empirical evidence. In P. A. David & M. W. Reder (toim.), *Nations and households in economic growth: Essays in honor of Moses Abramowitz* (s. 89–125). Academic Press.
- Easterlin, R. A. (1995). Will raising the incomes of all increase the happiness of all? *Journal of Economic Behavior & Organization, 27*(1), 35–47.
- Easterlin, R. A. (2001). Income and happiness: Towards a unified theory. *Economic Journal, 111*(473), 465–484. <https://doi.org/10.1111/1468-0297.00646>
- Easterlin, R. A. (2005). A puzzle for adaptive theory. *Journal of Economic Behavior & Organization, 56*, 513–521.

- Easterlin, R. A., McVey, L. A., Switek, M., Sawangfa, O., & Zweig, J. S. (2010). The happiness–income paradox revisited. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 107(52), 22463–22468. <https://doi.org/10.1073/pnas.1015962107>
- ESS Round 11. (2024). *ESS Round 11: European Social Survey European Research Infrastructure (ESS ERIC) (ESS11 – integrated file, edition 2.0)* [Data set]. Sikt – Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research. https://doi.org/10.21338/ess11e02_0
- ESS Round 1. (2002). *European Social Survey Round 1 Data (2002) (Data file edition 6.6)* [Data set]. Sikt – Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. <https://doi.org/10.21338/NSD-ESS1-2002>
- Feldman, F. (2010). *What is this thing called happiness?* Oxford University Press.
- Forgeard, M. J. C., Jayawickreme, E., Kern, M., & Seligman, M. E. P. (2011). Doing the right thing: Measuring wellbeing for public policy. *International Journal of Wellbeing*, 1(1), 79–106. <https://doi.org/10.5502/ijw.v1i1.15>
- Gurin, G., Veroff, J., & Feld, S. (1960). *Americans view their mental health*. Basic Books.
- Haybron, D. (2008). *The pursuit of unhappiness: The elusive psychology of well-being*. Oxford University Press.
- Haybron, D. M. (2011). Happiness. In E. N. Zalta (toim.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2011 ed.). Stanford University. Saatavilla osoitteessa <http://plato.stanford.edu/archives/fall2011/entries/happiness/> (viitattu 25.2.2025).

- Helliwell, J. F. (2003). How's life? Combining individual and national variables to explain subjective well-being. *Economic Modelling*, 20(2), 331–360.
- Helliwell, J. F. (2004). Well-being and social capital: Does suicide pose a puzzle? *Social Indicators Research*, 81(1), 455–496. <https://doi.org/10.1007/s11205-006-0022-y>
- Helsingin Sanomat. (2025, 7. maaliskuuta). Suurituloisimmat ovat tyytyväisimpiä elämäänsä Suomessa. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/suomi/art-2000011077021.html>
- Hovi, M., & Laamanen, J.-P. (2015). It's complicated: The relationship between GDP and subjective well-being (Tampere economic working paper No. 97). University of Tampere. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9730-8>
- Inkeles, A. (1960). Industrial man: The relation of status to experience, perception, and value. *American Journal of Sociology*, 66, 1–31.
- Kahneman, D., & Deaton, A. (2010). High income improves evaluation of life but not emotional well-being. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 107(38), 16489–16493. <https://doi.org/10.1073/pnas.1011492107>
- Kainulainen, S. (2018). Tulojen ja onnellisuuden välinen yhteys Suomessa. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 114(1), 28–44.
- Kalland, A. (2003). Women's education in Finland. *Nordic Educational Review*, 19(1), 23–34.
- Keynes, J. M. (1936). *The general theory of employment, interest and money*. Macmillan.

Kuznets, S. (1934). *National income, 1929–1932*. National Bureau of Economic Research.

Layard, R. (2005). *Happiness: Lessons from a new science*. Penguin Press.

Legatum Institute. (2023). *The Legatum Prosperity Index 2023: Advancing the understanding of what drives success in nations*. Legatum Institute.
<https://www.prosperity.com>

Lucas, R. E., Clark, A. E., Georgellis, Y., & Diener, E. (2004). Unemployment alters the set point for life satisfaction. *Psychological Science, 15*(1), 8–13.

Maddison, A. (1991). *Dynamic forces in capitalist development*. Oxford University Press.

Nordberg, L. (2003). An analysis of the effects of using interview versus register data in income distribution: Analysis based on the Finnish ECHP-surveys in 1996 and 2000. *Chintex Working Paper No. 15, Work Package 5*.

Pigou, A. C. (1920). *The economics of welfare*. Macmillan.

Robinson, J. P., & Shaver, P. R. (1969). *Measures of social psychological attitudes* (Appendix B to Measures of political attitudes). Survey Research Center, Institute for Social Research.

Ryff, C., Boylan, J., & Kirsch, J. (2021). Eudaimonic and hedonic well-being: An integrative perspective with linkages to sociodemographic factors and health. In M. T. Lee, L. D. Kubzansky & T. J. VanderWeele (toim.), *Measuring well-being: Interdisciplinary perspectives from the social sciences and the humanities* (s. 92–135). Oxford University Press.

Sacks, D. W., Stevenson, B., & Wolfers, J. (2013). The new stylized facts about income and subjective well-being. *Emotion*, 13(4), 618–629.

Salonen, A. O., & Konkka, J. (2022). Kansalaisten hyvinvointi kestävyttä tavoittelevassa yhteiskunnassa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 47(4). Saatavilla osoitteessa <https://journal.fi/tiedepolitiikka/article/view/117852>

SDSN SDGs Today. (2025). *World Happiness Report*. UN Sustainable Development Solutions Network. Haettu 28.2.2025, osoitteesta <https://worldhappiness.report/data/>

Silver, M. (1980). Money and happiness?: Towards 'eudaimonology'. *Kyklos*, 33(1), 157–160. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6435.1980.tb02641.x>

Smith, T. W. (1979). Happiness: Time trends, seasonal variations, intersurvey differences, and other mysteries. *Social Psychology Quarterly*, 42(1), 18–30. <https://doi.org/10.2307/3033870>

Stevenson, B., & Wolfers, J. (2008). Economic growth and subjective well-being: Reassessing the Easterlin paradox. *Brookings Papers on Economic Activity*, 2008(1), 1–87.

Tilastokeskus. (2023). *Suomi lukuina: Kansantalous – bruttokansantuote asukasta kohti*. Saatavilla osoitteessa https://stat.fi/tup/suoluk/suoluk_kansantalous.html#bruttokansantuote-asukasta-kohti

Tilastokeskus. (2025). *Kuluttajahintaindeksit pääryhmittäin (2000=100, 2005=100, 2010=100, 2015=100): Vuosittaiset tiedot, 2000–2024*. <https://www.stat.fi>

- Veenhoven, R. (1984). *Conditions of happiness*. Springer.
- Veenhoven, R. (2000a). Freedom and happiness: A comparative study in 46 nations in the early 1990s. In E. Diener & E. M. Suh (toim.), *Culture and subjective well-being* (s. 257–288). MIT Press.
- Veenhoven, R. (2000b). Well-being in the welfare state: Level not higher, distribution not more equitable. *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 2(1), 91–125.
- Veenhoven, R. (2002). Why social policy needs subjective indicators. *Social Indicators Research*, 58(1), 33–45.
- Veenhoven, R. (2009). How do we assess how happy we are? Tenets, implications and tenability of three theories. In A. K. Dutt & B. Radcliff (toim.), *Happiness, economics and politics: Towards a multi-disciplinary approach* (s. 45–69). Edward Elgar Publishers.
- Veenhoven, R. (2015). Concept of happiness, World Database of Happiness, Measures of Happiness, Introductory text. Erasmus University Rotterdam. Saatavilla osoitteessa http://worlddatabaseofhappiness.eur.nl/hap_quer/introttext_measures2.pdf (viitattu 25.2.2025).
- Wessman, A. E. (1956). Personality and the subjective experience of time. *Journal of Personality*, 24(2), 213–226.
- Wilson, W. R. (1967). Correlates of avowed happiness. *Psychological Bulletin*, 67(4), 294–306. <https://doi.org/10.1037/h0024431>

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. *World Value Survey –tilastot*. Tampereen yliopisto.

Saatavilla osoitteessa <https://www.fsd.tuni.fi/fi/>